

TÜRKİYE'nin TOYLARI

çiftçiye emanet

TÜRKİYE'nin TOYLARI

TOY ULUSAL EYLEM PLANI

Hazırlayanlar

Nuri Özbağdatlı
Doğa Derneği

Sühendan Karauz Er & Bünyamin Altun
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Katkıda Bulunanlar

Toy Eylem Planı Çalıştay Katılımcıları,

Okan Arıhan, Burcu Meltem Arık, Özge Balkız, Damla Beton, Kerem Ali Boyla, Okan Can, Güven Eken, Umberto Gallo-Orsi, Engin Gem, Tuba Kılıç, Bahtiyar Kurt, Manuel Morales, Szabolcs Nagy, Jose Tavares, Gökmen Yalçın, Geoff Welch, Hilary Welch.

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Franz Josef KOVACS

Doğa Derneği ve T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. 2004.
Türkiye'nin Toyları. Toy Ulusal Eylem Planı. Ankara.

© Doğa Derneği ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 2004.
PK 640 06445 Yenışehir Ankara

www.dogadernegi.org • www.milliparklar.gov.tr
www.sifiryokolus.org
www.kustr.org
www.kusbank.org

Toya yönelik olan yasa dışı avcılık nedeniyle, ulusal eylem planı içerisindeki bilgilerin değerlendirilmesi ve kullanımında lütfen dikkatli davranınız.

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının herhangi bir bölümü izin alınmadan yeniden çoğaltılamaz ve basılamaz.
Kitapta kullanılan fotoğraflar ve çizimler, belirtilen kişi ve kurumlara aittir. İzin alınmadan kullanılamaz.

Görsel Yönetmen: Bülent Karaağaç. www.atolyekarya.com
Kapak Fotoğrafı: Josef Timar
Haritalar: Engin Gem ve Sezgin Erdoğan (Doğa Derneği)
Renk Ayrımı ve Baskı: artisistem. Ankara. Dumat Ofset. Ankara.

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Önsöz

Türkiye, coğrafi konumunun uygunluğu, üç kıta arasında bir köprü durumunda olması ve önemli kuş göç yollarının üzerinde bulunması gibi nedenlerle yaban hayatı varlığı bakımından bir çok ülkeyle kıyaslanamayacak kadar zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik içerisinde kuşların önemli bir yeri vardır.

Toy, ülkemizin barındırdığı zengin kuş türleri arasında en gizemli olanlardan biridir. Bu nedenle toyun ve toyun yaşadığı bozkır ekosistemini korumak için yapılan çalışmalar büyük önem arz etmektedir.

Doğa koruma faaliyetleri hem bugünümüzü hem de yarınımızı şekillendiren çok önemli sonuçlar sunmaktadır. Avrupa Birliği'nin Kuş ve Habitat Direktifleri çerçevesinde, toy ve toyun bulunduğu Önemli Kuş Alanları'nı korumamız gerekmektedir.

Genel Müdürlük olarak, Avrupa Birliği'ne girmeden önce toy ve yaşadığı çevreyi korumak için gerekli çalışmalara başlamış bulunuyoruz. Ülkemizde toy popülasyonunun büyük bir bölümünü barındıran Bulanık Ovası Sulak Alanlarının Ramsar Alanı olarak ilan edilmesi için gerekli çalışmalar hızla devam etmektedir ve gelecek sene neticelenecektir.

Toy Ulusal Eylem Planı, toyun ve yaşadığı alanların korunması için hazırlanan bir çalışmadır. Bu doküman hazırlanırken ilgili birçok devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve kuş gözlem topluluklarından katılım sağlanmıştır. Oluşturulan bu birlikteliğin devam etmesi, eylem planının uygulanması ve gelecekte bu türün korunmasına büyük katkılar sağlayacaktır.

Artık doğada tüm canlıların bizlere miras değil, bir emanet olduğu bilinci ile hareket ederek, onları gelecek kuşaklara bırakmak için çalışmalarımızı sürdürmek zorundayız. Bu bilinçten hareketle, toy ve toyun yaşadığı alanların bu yörelerde yaşayan halkın katılımı ile korunmasını temenni ederim.

Prof. Dr. M. Kemal YALINKILIÇ

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü

Toyların Yalnızlığı

Anadolu'daki toylar bize yalnızlığımızı hatırlatıyor. Kalabalıklaşırken yalnızlaştığımız bir zamanda bize umudu hatırlatıyorlar, hala var oldukları için.

Çok da uzun olmayan bir zaman önce Anadolu'nun bozulmamış bozkırlarında yayılan toylar, yoğun tarım, kurutma ve baraj faaliyetleri sonucunda yok olan bu kıymetli alanlarla aynı kaderi paylaştı: Yokoluş.

Anadolu'da toy, çiftçi ile aynı kaderi paylaşır neredeyse. Daha çok üretim için yoğun girdili tarıma teşvik, tarımsal biyolojik çeşitliliği besleyen en büyük destek sistemlerinden biri olan bozkırların hem alan olarak azalmasına hem de kimyasallarla kirlenmesine, fakirleşmesine neden oldu. Bunun sonucu olarak doğal kaynaklarımız kirlendi, çözüldü. Buna bir de avcılarının baskısı eklenince toy için yaşam zorlaştı.

Toy'un en yakın dostu çiftçidir, onu en iyi çiftçi anlayabilir, toy ve çiftçi aynı kaderi paylaşır.

Doğa koruma ciddi bir iştir. Doğa hergün yaşamlarımıza dokunur, o, yaşamdır. Bozkırlar için yaşam, çiftçiler için yaşam, toylar için yaşam, bizim için yaşam. Yaşam bir bütündür. O bütün için tohumlar atıyoruz, Anadolu köylüsünün hala tohum atarken dediği gibi; kurda, kuşa, aşa!

Zengin yaşam dileklerle.

Güneşin AYDEMİR

Doğa Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Teşekkür

Bu çalışmanın amacı, doğanın ve toyların yok olmasını önlemektir. Anadolu gelenekleri sayesinde doğayla barış halinde yaşayan ve halen tarlalarında ve meralarında toy barındıran tüm çiftçilere teşekkürü borç biliriz.

Toy Ulusal Eylem Planının hazırlanması aşamasında gerçekleştirilen arazi çalışmalarına kuş gözlem toplulukları ve Doğa Koruma ve Milli Parklar yerel teşkilatları katılım göstermişlerdir. Ayrıca Jandarma yetkilileri de yapılan çalışmalara destek sağlamıştır. Bir çok avcı kulüpleri ve yerel dernekler bilgilerini bizlerle paylaşmışlardır. Arazi çalışmalarında ziyaret edilen bir çok köy, belde, belediye, ilçe ve il görevlileri de ellerinden gelen yardımı sağlamışlardır. Bu destekler sayesinde gerçekleştirilen arazi çalışmaları eylem planının bel kemiğini oluşturmuştur. Bu arazi çalışmaları Muş, Diyarbakır, Erzurum, Ağrı, Van, Iğdır, Kütahya, Konya, Ankara, Şanlıurfa, Aksaray illerinde gerçekleştirilmiştir.

Arazi çalışmaları sonrasında toplanan verilere ek olarak, şimdiki kadar toy ve yaşam alanları adına toplanmış olan tüm verilerin derlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma süresince Okan Arıhan, Mevlüt Atik, Soner Bekir, Damla Beton, Okan Can, Eray Çağlayan, Güven Eken, Sezgin Erdoğan, Çağrı Eryılmaz, Engin Gem, Cenan Gündoğdu, Zeren Gürkan, Taner Hatipoğlu, Süreyya İsfendiya-roğlu, Yusuf Kaçak, Tuba Kılıç, Rafi Köseoğlu, Bahtiyar Kurt, Yıldırım Lise, Hamza Okuyucu, Mehmet Sadık Oturanç, Metehan Özen, Ian Richardson, Özlem Saygın, Mümin Dindar Şahin, Geoff Welch, Hilary Welch ve kuş gözlemcileri deneyimleri, bilgileri ve gözlemleri ile destek vermişlerdir.

Toy Ulusal Eylem Planı hazırlanırken Sancar Barış ve Victor Ananias fikirleri ile eylem planının daha gerçekçi ve uygulanabilir olmasını sağlamışlardır.

Toy Ulusal Eylem Planının toplanan tüm bilgiler ışığında oluşturulması aşamasında Juan Carlos Alonso, Manuel Morales, Szabolcs Nagy, Umberto Gallo-Orsi ve Jose Pedro Tavares uluslar arası deneyimlerini aktarmışlardır.

Toy Ulusal Eylem Planının hazırlanması aşamasında Muş Valiliği ve Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü kurumsal olarak desteklerini sağlamışlardır. Bu destekler sayesinde Alparslan Tarım İşletmeleri Müdürlüğü'nde toy çalışmaları başlatılmıştır.

Eylem planı çalışmasının tamamlanması için Güneşin Aydemir, Solmaz Karabaşa, Nilgül Karadeniz, Canan Orhun, Uygur Özemi ve Serkan Yalçın gerekli desteklerini esirgemişlerdir.

Toy Ulusal Eylem Planı oluşturulurken mümkün oldukça katılımcı olunmaya dikkat edilmiştir. Toy Ulusal Eylem Planı çalışmasının oldukça verimli ve katılımı yüksek bir şekilde sonuçlanması, katılımcıların özverili çalışmaları sayesinde gerçekleşmiştir. Eylem Planı çalışmasının düzenlenmesi sırasında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü çalışanlarının katkıları yadsınamaz.

Bülent Karaağaç dokümanın tasarım ve basım işlemlerini büyük bir özveri ile gerçekleştirmiştir. Atlas Dergisi ve RSPB fotoğraf arşivini bizimle paylaşmıştır. Ayrıca Sinan Anadolu, Soner Bekir, Eray Çağlayan, Bünyat Dinç, Franz Josef Kovacs, Manuel Morales, Cüneyt Oğuztüzün, Hakan Öge, Uygur Özemi, Gabriel Sierra, Josef Timar, Hilary ve Geoff Welch'in fotoğrafları bu dokümanda kullanılmıştır.

Uluslar Arası Kuşları Koruma Kurumu (BirdLife International), İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği (RSPB), Hollanda Tarım, Doğa ve Gıda Kalitesi Bakanlığı ve Hollanda Kraliyet Ankara Büyükelçiliği Tarım Müşavirliği Ofisi bu çalışmanın sponsorluğunu üstlenmiştir.

Yukarıdaki çalışmalar çerçevesinde bizlere yardımcı olan tüm destekçilerimiz ve yer veremediğimiz tüm dostlarımıza teşekkür ederiz.

İçindekiler

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Mustafa Kemal Yalınkılıç

Güneşin Aydemir

TEŞEKKÜR

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

1 Toyun dünyadaki durumu

2 Toyun Türkiye'deki durumu

3 Tehditler

4 İlgili sözleşmeler ve yönetmelikler

5 Ulusal Eylem Planı faaliyetleri

6 Eylem planının uygulanması

EKLER

Ek 1. Toy Ulusal Eylem Planı çalıştay katılımcıları
ve çalıştay fotoğrafları

Ek 2. Yarı çorak ve çorak bölgelerdeki çölleşme
sürecinin oluşumu ve aşamaları

Ek 3. Toy hakkındaki bilgi kaynakları

KISALTMALAR ve TERMİNOLOJİ

KAYNAKÇA

TOY ALANLARI TEHDİT BİLGİ FORMU

3

4

5

8

14

22

30

32

44

48

51

52

53

54

55

Giriş

Toy (*Otis tarda*) düz ve geniş alanlarda yaşayan bir bozkır kuşudur. Yaşam alanı doğal bozkırlar, tarım alanları ve meralardır. Küresel ölçekte tehdit altında olup IUCN tehlike kategorisi Hassas (*Vulnerable*) olarak belirlenmiştir. Türkiye, Bern ve CITES uluslararası anlaşmaları altında türün korunmasını taahhüt etmiştir. Bunun yanında Avrupa Birliği'nin Kuşları Koruma Yönetmeliği'nin Ek 1 listesinde yer alan toyun, yönetmelik uyarınca tüm Avrupa Birliği üye ülkelerince korunması gerekmektedir (*Avrupa Komisyonu, 1996*). Avrupa ölçeğinde toyun korunması için yapılan çalışmalar sonucunda popülasyonu Türkiye için 800 – 3000 arasında tahmin edilmekteydi (*Avrupa Komisyonu, 1996*). Fakat 2002 yılında yapılan Toy Koruma Projesi çalışmaları sonucunda Doğu Anadolu Bölgesi'nde üreme döneminde sadece 254 birey toy kaydedilmiştir (*Gürkan ve ark., 2002*). Günümüzde Türkiye'de tahmin edilen toy popülasyonu 764 – 1250 birey arasındadır (*Kılıç ve Eken, 2004*). Aynı kaynaktan yeralan Türkiye Kuşları Kırmızı Listesine göre toy, Tehlike Altında (*Endangered*) olarak sınıflandırılmıştır. Toy, özellikle bozkır yaşam alanları için bavrak tür görevi görmektedir. Yaşam alanı kaybı ve yasa dışı avcılık nedeniyle toy kuşu tüm dünyada yok olma sınırına yaklaşmıştır (*Morales ve Martin, 2002*). Günümüzde toy acil olarak ulusal çapta koruma çalışmalarının başlatılması kaçınılmaz olmuştur.

Türkiye'de toyun yok olmasına sebep veren ana tehditler ve tehdit sıralaması aşağıda verilmiştir:

- Yaşam alanının tümüyle kaybı – kritik
- Yaşam alanı kalitesinin bozulması, aşırı otlatma – yüksek
- Kırsal insan faaliyetlerinin yuva ve yavrulara doğrudan etkileri – yüksek
- Tarım ilacı veya diğer kimyasallarla zehirlenme – yüksek

- Yasa dışı avcılık – yüksek
- Enerji nakil hatları ile çarpışma – bilinmiyor

Bu tehditlere göre belirlenen genel koruma hedefleri aşağıdaki gibidir:

- Uzun vadeli amaç: 2020 yılına kadar toyun Türkiye popülasyonunun en az 2000 bireye çıkarılması.
- Kısa vadeli amaç: 2008 yılına kadar toyun Türkiye popülasyonunun şu andaki seviyesinin (764 – 1250 birey) korunması.

Bu belirlenen genel hedeflere ulaşmak için aşağıdaki sonuçları elde etmek gerekmektedir:

- Toyun bulunduğu tüm Önemli Kuş Alanları'ndaki (ÖKA) yaşam alanlarının toyun gereksinimlerine cevap verecek şekilde kullanılması.
- Toyun yumurta bıraktığı tarlalarda üreme başarısının artırılması.
- Yetişkin toyların yasa dışı avcılık başta olmak üzere doğrudan insan kaynaklı ölüm nedenleri ortadan kaldırılması.

**Erkek toy
15
kilogram
gecebilirke
n.**

- Toyun korunması için ulusal ölçekte gerekli tarımsal çalışmaların yapılması ve yeterli ulusal bilinç, kapasite ve tekniklerin sağlanması.

Bu sonuçlara ulaşmak için yapılması gerekenler belirlenmiştir ve bu faaliyetler 5. Bölümde detaylı olarak açıklanmaktadır.

Toy Ulusal Eylem Planı için çalışmalar, 2002 yılında yapılan Doğu Anadolu Bölgesi arazi çalışması sonrasında başlamıştır. Bu arazi çalışmasını takiben 2003 yılında Bulanık Ovası'nda Üreyen Kuş Atlası çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bölgesel, ulusal ve uluslararası çapta yapılan çalışmalar da derlenmiştir. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Doğa Derneği arasında 2 Eylül 2003 tarihinde yapılan Toy Koruma Protokolü ve 15-16 Aralık 2003 tarihinde yapılan Toy Ulusal Eylem Planı Çalıştayı (*Ek 1*) ile eylem planı süreci hızlanmıştır. Toy Ulusal Eylem Planının ilk taslağı Kasım 2003 yılında Doğa Derneği tarafından hazırlanıp yapılan çalıştay öncesinde katılımcılara gönderilmiştir. Çalıştay sürecinde şekillenen eylem planının ikinci taslağı Mayıs 2004 tarihinde hazırlanmıştır. Çalıştay katılımcılarına Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen ikinci taslağa gelen yorumlarla amaçlar, sonuçlar ve faaliyetler üzerinde son değişiklikler yapılmıştır.

Bu doküman, toy ve yaşam alanlarının korunması ve tarlasını toylarla paylaşan çiftçilerin doğayla barışık şekilde kalkınması için bir ilk adım olarak hazırlanmıştır. Dokümanda belirtilen faaliyetlerin elbirliğiyle uygulanması hem toyları koruyacak, hem de doğayla barışık yaşam şekilleri için somut örnekler oluşturacaktır.

Toyun varlığı verimli ve sağlıklı bir tarım alanının en iyi kanıtıdır.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

8

9

Toyun, dünyadaki durumu

Toyun en dikkat çekici özelliği çok büyük bir kuş olmasıdır. Toylar (*Otididae*) familyasının, Batı Palearktik'te bulunan 4 türünden en büyük olanıdır ve erkek toy, uçabilen en büyük kara kuşlarından biridir. Başı ve boynu gri, sırtı kızıl üstüne enine siyah çizgili, alt tarafı beyazdır. Üreme giysisinde erkeğin beyaz bıyıkları ve kızıl göğüs kuşağı ortaya çıkar. Erkek bireyin beyaz bıyıkları her yıl uzar ve yaşlı bireylerin bıyık uzunluğu 20 cm. geçer. Uçuşta kanatlarının içi beyaz, kenarları siyahtır. Uyarı sesi havlamaya benzer. Bozkır ve geniş tarım alanlarında yaşar.

Sayıları yaşam alanı kaybı, yoğun ve plansız yapılan tarım faaliyetleri ve yasa dışı avcılık nedeniyle çok azalmıştır. Erişkin erkek ve dişi bireylerin görünüşleri oldukça farklıdır. Erkek birey 15 kilogramı geçebilirken, dişi birey 4-5 ki-

logram gelmektedir. Toy, omurgalılar arasında en fazla eşeysel görünüş farkı bulunan türlerden biridir. Bu farklılık erkek ve dişi bireylerin çoğu zamanlar farklı gruplar halinde bulunmalarını ve bu nedenle erkek ve dişi bireylerin beslenme, göç ve yaşam alanı gereksinimlerinde bazı farklılıkların olmasına sebebiyet vermiştir. Dişilerin grupları, akrabalık ilişkisi olan bireylerce oluşur ve doğdukları yere bağlılıkları erkek bireylerden daha çoktur. Boyutlarındaki farkın doğal bir sonucu olarak, cinsiyet oranında dişi bireylerin sayısı erkek bireylerden daha fazladır.

Üreme evresinde üç ana dönem vardır. İlk dönem eş seçmedir. Eş seçmek için erkek ve dişi bireyler bir alanda buluşup kur davranışında bulunurlar. İkinci dönem ise yuva yapma ve kuluçkadır. Burada dişi bireyler tüm rolü üstlenirler ve yaklaşık 4 hafta sonra yumurtalar çatlar. Artık üçüncü dönem başlar ve yavrular 1 aylık süre sonunda uçmaya başlarlar (*BirdLife International 2000*).

Erkek toy 15 kilogramı geçebilirken, dişi bireyler sadece 4-5 kilogramdır.

Resim 1 Toy bireylerinin cinsiyetlerindeki dış görünüş farkları (BWP CD-Rom).

1. Erişkin erkek birey, üreme dönemi.	4. Erişkin dişi birey, üreme dönemi.	7. Bir yaşında erkek birey.
2. Erişkin erkek birey, üreme dönemi.	5. Erişkin erkek birey, üreme dönemi dışı.	8. Yavru erkek birey.
3. Erişkin dişi birey, üreme dönemi.	6. Erişkin dişi birey, üreme dönemi dışı.	9. Palazlanmamış (<i>henüz uçamayan</i>) yavru.

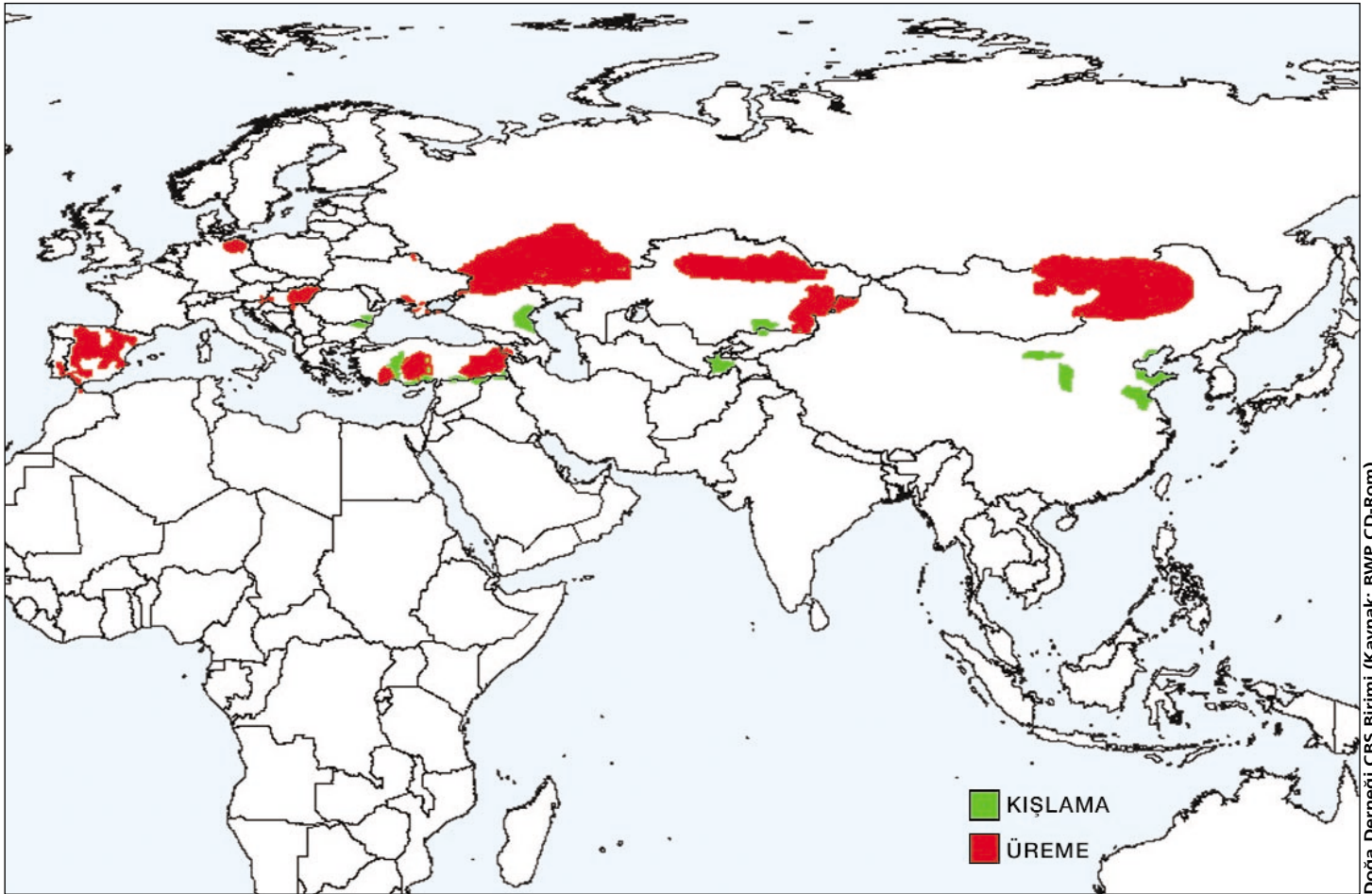

Taksonomi

Toylar (*Otididae*) familyası turnagiller (*Gruiformes*) takımına aittir. Batı Paleartrik içerisinde toylar familyasına dahil olan 4 farklı tür vardır ve bunların 3'ü Avrupa kıtasında yaşamaktadır. Toy, (*Otis tarda*) Otis cinsinin tek türüdür. Otidae familyasının, 50 milyon yıl önce Afrika'dan köken aldığı tahmin edilmektedir ve bu familyada halen 25 tür bulunmaktadır. Bu 25 türün 21 tanesi Afrika kıtasında yaşamaktadır. Diğer türler Amerika ve Antartika kıtaları dışında kuru veya yarı-çorak alanları barındıran tüm kıtalara yayılmıştır (*Cramp ve Simmons, 1980*).

Toylar, önceleri doğal bozkırlı etkisiyle oluşan ve çok çeşitli tercih etmeye başlamıştır.

Toyun dünya dağılımı (ölçeksizdir).

Dağılım

Toyun yaşadığı ülkeler Almanya, Avusturya, Macaristan, Rusya, Ukrayna, Çin, Fas, Portekiz, İspanya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Moğolistan, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Moldova, Türkiye ve İran'dır. (*Morales ve Martin, 2002*). Dünya popülasyonunun %50'sine yakını İber Yarımadasında bulunmaktadır. Bunun ana nedeni İspanya ve Portekiz'deki etkili koruma çalışmalarıdır. Türkiye'de toylar Sakarya Havzası, İç Kızılırmak Havzası, Konya Kapalı Havzası ve Yukarı Fırat Havzası'nda büyük sayılarda bulunmaktadır (*Kasperek, 1989*).

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

arı yaşam alanı olarak kullanırken, insan beslenme olanakları sunan tarla ve meraları

Soner BEKİR

Doğal Yaşam Alanı Gereksinimleri

Toy, yaşam alanı olarak doğal ve ikincil bozkır alanları, otlakları ve yoğun tarım yapılmayan arazileri tercih eder. Alçak, düz ve açık araziler, nehir taşkın alanları tür için çok uygundur. Ağaçlık ya da taşlı ve dik arazileri kullanmazlar. Etraflarını rahatça görebilecekleri ve engelsiz olarak hareket edebilecekleri bir araziye ihtiyaç duyarlar. Yuvalama alanları deniz seviyesiyle 3,000 metre arası yükseklikte olabilir. Çoğunlukla tahıl ekilen tarım alanlarında yuva yaparlar (*Gürkan ve ark., 2003*). Tarih içerisinde toylar, önceleri doğal bozkır alanları yaşam alanı olarak kullanırken, insan etkisiyle yaratılan ve çok çeşitli beslenme olanakları sunan tarım ve mera arazilerini tercih etmeye başlamışlardır. Bunun yanında yuvalama alanları yakınında nadasa bırakılan alanlar gerekli besin ihtiyacını sağlamak için oldukça önemli rol oynamaktadır (*Tucker ve Heath, 1994*). Erken biçilmiş olan yonca ve özellikle yoncanın tahılla karıştırıldığı tarlaların ise üreme yoğunluğunu azalttığı bilinmektedir. Toylar fazla yağış alan ya da çok kurak bölgelerden kaçınırlar. Tüm bunlara rağmen toyun ülkemizde bulunduğu yerlerin habitat uygunluğu açısından niteliği tam olarak bilinmemektedir. Kışlama yerlerindeki yaşam alanları ise genellikle nadasa bırakılmış olan geniş kolza (*Brassica napus*) ve yonca tarlalarıdır.

Türkiye'nin bilinen en büyük toy popülasyonu Bulanık ovasındadır. Bu alanın korunması için gerekli çalışmalar başlamıştır.

Popülasyon Değişimi

Toy, Avrupa'da en geniş dağılımına 18. yüzyıl sonlarında orman alanlarının açık araziye çevrilmesiyle ulaşmış ancak daha sonra bu alanların sürülüp ekilebilir araziye çevrilmesiyle gerilemiştir (*Cramp ve Simmons, 1980*). Toy Fransa, Batı Almanya, Polonya ve İngiltere'de tamamen yok olmuştur (*Avrupa Komisyonu, 1996*). Toy popülasyonu tüm orta ve doğu Avrupa ile İber Yarımadası'nda hızlı bir düşüş yaşamıştır. Önümüzdeki 10 yıl içerisinde de tüm dünya popülasyonunda %20'lik bir azalma daha görülmesi oldukça muhtemeldir. Dünya popülasyonu 41,000 – 45,000 birey arasında tahmin edilmektedir. Avrupa'daki popülasyon büyüklüğü ise 24, 945 – 29,983 birey arasındadır. Türkiye popülasyonu, son yapılan çalışmalardan önce 800 – 3000 birey arasında tahmin ediliyordu. Ancak en güncel çalışmalar sonucunda, toyun Türkiye popülasyonu 764 – 1250 birey olarak Türkiye Kuşları Kırmızı Listesi'nde yer almıştır (*Kılıç ve Eken, 2004*).

Üreme Davranışı

Üreme dönemi, erişkin tüm erkek bireylerin geleneksel eş seçme alanında toplanması ile başlar. Bu eş seçme alanına bilimsel terminolojide "lek alanı" veya "nümayiş alanı" denir. Yoğun tarım yapılmayan alanlardaki açık düzlükleri ve hiç bozulmamış mera alanlarını nümayiş alanı olarak kullanırlar. Erkek bireyler kışın ve baharın ilk yarısında bu alanlara gelerek grup hiyerarşisi içerisinde güçlü bir pozisyon elde etmeye çalışırlar. Bahar geldiğinde tüm erişkin erkek bireyler tüylerini kabartarak dişilere gösteriş yaparlar. Gruptaki en iyi erkek bireyler çiftleşmeye hak kazanır ve bazı erkekler bir çok dişi birey ile çiftleşebilir. Yuvanın yapımı, kuluçka ve yavrunun büyütülmesi işleri tamamen dişi birey tarafından gerçekleştirilir. Yuvasını, genellikle tahıl tarlaları veya otlaklardaki çıplak toprağın kenarlarında olmak üzere yere yapar. Yuvalama yeri dişi birey tarafından seçilir ve kur davranışı yaptıkları yerlerin çevresindedir. Toylar genellikle 2 yumurta yumurtlarlar (çok az sıklıkta 1 veya 3 de olabilir). Yumurta yeşilimsi renkte olup üzerinde kahverengi lekeleri vardır. Kuluçka süresi 25-27 gün arasında değişiklik gösterir. Özellikle üreme döneminin başında, dişi birey herhangi bir rahatsızlık sonucunda yuvayı kolaylıkla terk etmektedir. Toyların yaptığı yuvalar 25-35 cm. çapında olup, 5-10 cm. derinliğinde olabilirler. Yavrunun palazlanıp uçması 30-35 gün sürer ve gelecek eşleşme dönemine kadar yavru, dişi bireyle kalabilir. Erkek toyların tamamen erişkin hale gelmesi 5-6 yıl sürer. Dişiler için bu süre 3-4 senedir.

En güncel
çalışmalar
sonucunda

Türkiye'de

sadece

764-1250

birey toyun

ürediği

tahmin edilmekte.

TOYUN YAŞAM DÖNGÜSÜ

OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
			EŞ SEÇME								
			ÇİFTLEŞME								
			YUVA YAPIMI								
			YUMURLAMA								
				PALAZLANMA							
	GÖÇ								GÖÇ		
KIŞLAMA											KIŞLAMA

Tablo 1
Toyun yaşam döngüsü

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Beslenme

Yavrular yaşamlarının ilk aylarında sadece küçük böceklerle beslenirler. Yetişkin bireyler ise böceklerin yanında bitkilerle de beslenirler. Kış mevsimi boyunca toyların başlıca besinleri lahanagiller (*Brassicaceae*) ve yonca (*Medicago sativa*), hasat dönemi sonundaysa yerde bulunan tohumlardır. Bahar ve yaz aylarında başlıca besinleri bitkiler (yapraklar, tomurcuk, filiz ve tohumlar), böcekler ve hatta küçük omurgalıdır. Yuvalama alanlarının tek ürün tipiyle ekili olması ve bu ekili tarlaların çok büyük olması nedeniyle, yavruların beslenme zenginliği çok düşüktür. Beslenme zenginliğinin düşük olması, üreme başarısını etkilemektedir (*BirdLife International, 2002*).

Yetişkin bireyler, böceklerin yanı sıra bitkilerle de beslenirler.

Franz Josef KOVACS

Josef TIMAR

Kur davranışı yapan erkek birey.

Üreme Başarısı

İspanya'da yapılan çalışmalar sonucunda üreme dönemi sonunda yuvaların sadece % 10 – 12'sinin başarılı olduğu belirlenmiştir (*Lane ve Alanso, 2001*). Üreme başarısının bu kadar düşük olmasındaki en büyük etken ise çiftleşmenin olduğu nümayiş alanlarının korunmaması ve yoğun tarım faaliyetleri sonucunda, özellikle hasat zamanında, yavruların ölümüdür. Diğer sebepler arasında erkek ve dişi bireylerin sayısı arasındaki oranın çok farklı olması ve predasyon sayılabilir. Yavruların tüyleri predasyonu azaltmak amacıyla kırçilli ve otların arasında saklanmasını kolaylaştıracak tarzdadır (*Morales & Martin, 2002*).

Franz Josef KOVACS

Türkiye'de toylar doğal bozkırlar ve verimli tarım alanlarında barınır.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Toyun Türkiye'deki Durumu

Dağılım alanı ve göç hareketleri

Türkiye'de Sakarya Havzası, İç Kızılırmak Havzası, Konya Kapalı Havzası ve Yukarı Murat Havzası'nda toyun büyük popülasyonlarının varlığı düşünülmektedir. Toyun Türkiye'deki dağılım alanı Harita 2'de sunulmuştur.

Türkiye popülasyonunun biri İç Anadolu ve İç Akdeniz, diğeri ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da olmak üzere iki alt popülasyona bölünmüş olduğu varsayılmaktadır (*Gürkan ve ark., 2002*). Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki toy popülasyonu uzun mesafeli göç yaparken, İç Anadolu ve İç Akdeniz popülasyonu kısa mesafeli iç göç yapmaktadır. Güneydoğu'da yuvalayan az sayıda toyun kış hareketleri konusunda kesin bir bilgi yoktur, ancak onların da kışı üreme bölgeleri civarında geçirdikleri tahmin edilmektedir. İç Anadolu ve İç Akdeniz popülasyonu, sıcaklığın sıfırın altına fazla düşmediği ve kar örtüsünün tüm beslenme alanlarını kaplamadığı alanlara kısmi göç yapmaktadır. Doğu

Anadolu Bölgesi'ndeki popülasyon ise kış aylarında bölgeyi terk etmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda, bölgeye karın düşmesiyle toyların buldukları alandan güneye doğru dağıldıkları ve ancak Mart ortası – Nisan başında üremek için geri geldikleri belirlenmiştir.

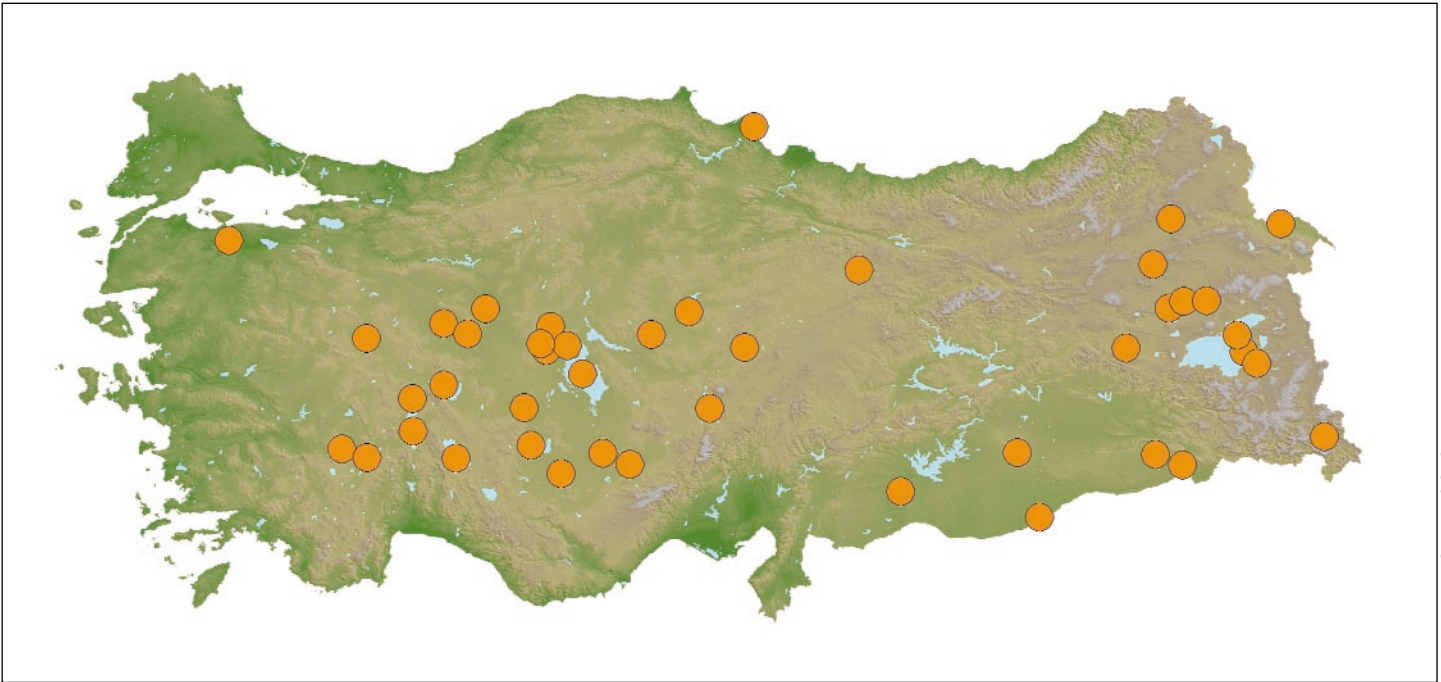
İç Anadolu ve İç Akdeniz Bölgesi'ndeki toylar Nisan ayının başlarında nümayiş denilen kur grupları oluşturup üreme dönemine başlarlar. Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki toylar ise biraz daha gecikirler, Nisan ayının ikinci yarısına doğru nümayiş gruplarını oluştururlar.

Ayrıca, Rusya'dan daha güneye inmek için Murat – Fırat Vadisi boyunca Doğu Anadolu Bölgesi'ni kuzey-güney yönünde kat eden bir popülasyonun olduğu tahmin edilmektedir. Kış mevsiminde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Ceylanpınar ilçesinde 800 bireylik büyük bir popülasyon görülmüştür (*Kasperek, 1989*) ve bu bireylerin bir kısmı uzun mesafe göçmen toylara ait olabilir. Göç eden popülasyonun da azaldığı bilinmektedir. Bunun en büyük sebebi muhtemelen göç ettiği rotanın üzerindeki yaşam ortamı uygunluğunun bozulmasıdır. Bunun yanında yasa dışı avcılık da göç eden popülasyonları büyük oranda azaltmaktadır. Bu sebeple türün ürettiği yerlerin korunmasının yanı sıra göç ettiği rota üzerindeki önemli yerlerin de belirlenerek korunması gerekmektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Karacadağ'da doğal bozkırlar bulunur.

Ülkemizdeki otlakların ve doğal bozkırların bakirliğini hızla kaybetmesi nedeniyle, toy popülasyonları yok olma riskiyle karşı karşıyadır.

Doğa Derneği CBS Birimi

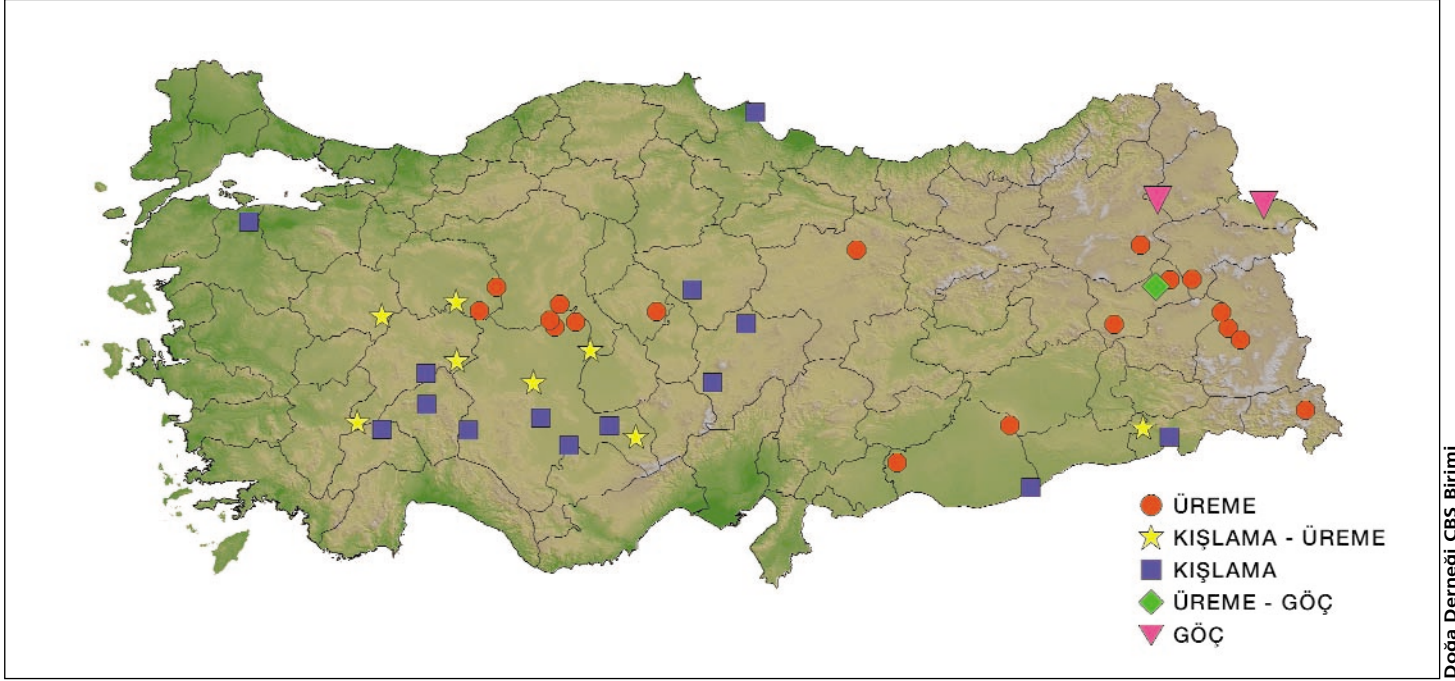
Harita 1
Toyun Türkiye'deki dağılışı haritası (ölçeksizdir).

Toyun popülasyon değişimi

Yapılan son araştırmalar ışığında, toy popülasyonunun birkaç alan hariç pek çok yerde eskiden beri doğal bozkırların bulunduğu alanlara doğru çekildiği belirlenmiştir. Ülkemizdeki otlakların ve doğal bozkırların bakirliğini hızla kaybetmesi nedeniyle, Türkiye'deki toy popülasyonları parçalanma ve yok olma riskiyle karşı karşıyadır. Türkiye'deki üreme popülasyonundaki değişim % 21-30 arasında azalma gösterirken, kışlama popülasyonu değişimi % 51-80 arasında azalma göstermektedir. Toy, Türkiye Kuşları Kırmızı Listesi'ne göre Tehlike Altında (EN) olarak sınıflandırılmıştır (Kılıç ve Eken, 2004).

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Doğa Derneği CBS Birimi

Harita 2
Toyun Türkiye'de ürediği, kışladığı ve göç ettiği alanlar (ölçeksizdir).

Toyun bulunduğu Önemli Kuş Alanları

Yapılan tüm çalışmaların derlenmesi ile, toyun günümüzde en az 21 ilin sınırları içinde yaşamaya devam ettiği belirlenmiştir. Bu illerde toy için toplam 20 adet Önemli Kuş Alanı bulunmaktadır. Önemli Kuş Alanları, BirdLife International tarafından geliştirilmiş bilimsel kriterlere göre belirlenen ve Avrupa Birliği'nin Kuş ve Habitat Yönetmeliklerince korunması gerekli olan Önemli Doğa Alanlarıdır. Bu alanlar en son güncelleme ile toplam 184 adettir (Kılıç ve Eken, 2004).

Toyların bulunduğu Önemli Kuş Alanları hakkında kabaca bilgimiz olmasına rağmen, her bir alanda toyların arazi kullanımı, karşılaştığı tehditler ve alanların yönetimi hakkında çok kısıtlı veriye sahibiz. Bu bilgilerin yerel ölçekte yapılacak çalışmalar ile toplanması ve koruma - kullanma dengesi açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Cüneyt OĞUZTÜZÜN

Tuz Gölü, toyun İç Anadolu'da sığındığı son yaşam alanlarından biridir. Tuz Gölü'nü etkileyen herhangi bir tehdit, doğrudan toyu da etkileyecektir.

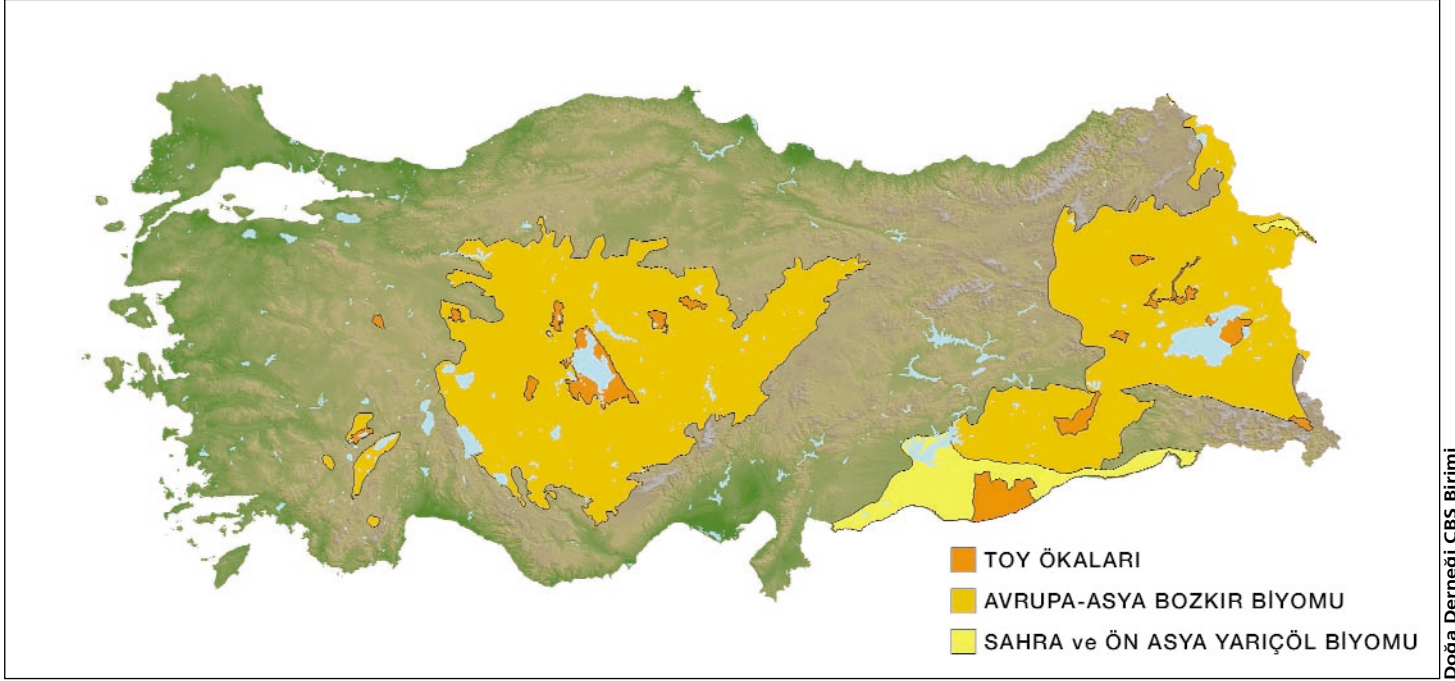
Tablo 2**Toyun bulunduğu Önemli Kuş Alanları ve bu alanlardaki popülasyon değişim ve tahminleri.**

Önemli Kuş Alanı ÖDA - ÖKA Kodu	Bulunduğu İl	Popülasyon Türü	Popülasyon büyüklüğü (en az-en çok birey)	Yıl	Veri Kalitesi
Altıntaş Ovası (EGE025 TR035)	Kütahya	Üreme	40-50	1997	iyi
Acıgöl (AKD021 TR025)	Denizli – Afyon	Üreme	30-40	Düzenli	iyi
Aliken (ORT003 TR037)	Eskişehir	Üreme	40-60	1996	iyi
Sarayönü (ORT010 TR068)	Konya	Üreme	40-60	1998	iyi
Çöl Gölü, Çalıklüzü (ORT008 TR044)	Ankara-Konya	Üreme	35-45	2000	iyi
Uyuz Gölü (ORT015 TR039)	Konya	Üreme	30	Düzenli	orta
Samsam Gölü (ORT016 TR061)	Konya	Üreme	20-30	1998	iyi
Tuz Gölü (ORT023 TR072)	Konya-Aksaray-Ankara	Üreme	83-110	2000	iyi
Seyfe Gölü (ORT032 TR053)	Kırşehir	Üreme	30	Düzenli	iyi
Yenipazar (ORT034 TR129)	Yozgat	Üreme	32-44	Düzenli	zayıf
Muş Ovası (DOG011 TR151)	Muş	Üreme	36-46	2002	iyi
Karasu Ovası (DOG013 TR082)	Erzurum	Üreme	35	Düzenli	iyi
Bulanık, Malazgirt Ova. (DOG016 TR085)	Muş	Üreme	150-250	Düzenli	iyi
Patnos (DOG018 TR154)	Ağrı	Üreme	31	Düzenli	iyi
Yukarı Murat Vadisi (DOG019 TR 155)	Muş – Ağrı	Üreme	30-40	2000	iyi
Kavuştuk Yarımadası (DOG027 TR167)	Bitlis	Üreme	31-35	Düzenli	iyi
Van Ovası (DOG029 TR096)	Van	Üreme	26-35	Düzenli	iyi
Yüksekova (DOG043 TR097)	Hakkari	Üreme	30-40	Düzenli	iyi
Ceylanpınar (GDA009 TR143)	Şanlıurfa	Üreme	45-50	Düzenli	iyi
Ceylanpınar (GDA009 TR143)	Şanlıurfa	Kışlama	800-1000	1981	iyi
Bismil Ovası (GDA012 TR177)	Diyarbakır–Batman–Mardin	Üreme	30-35	Düzenli	iyi
Toplam üreyen popülasyon			703-1065		

Veri Kalitesi Terimleri:

İyi: Ayrıntılı ölçümler veya eksiksiz sayımlar doğrultusunda oluşturulan nicel, güvenilir veya örnek verilere dayanır.
Orta: Dolaylı kanıtlar, örnekleme ve interpolasyon doğrultusunda tamamlanmamış veya zayıf nicel verilere dayanır.
Zayıf: Kısıtlı gözlemler doğrultusunda nicel olmayan verilere dayanır.

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Doğa Derneği CBS Birimi

Harita 3 Türkiye'de toy bulunan Önemli Kuş Alanları ve Avrupa - Asya bozkır biyomu ile Sahra - Ön Asya yarıçöl biyomundaki dağılımları (ölçeksizdir).

Türkiye'nin bilinen
en büyük
toy popülasyonu

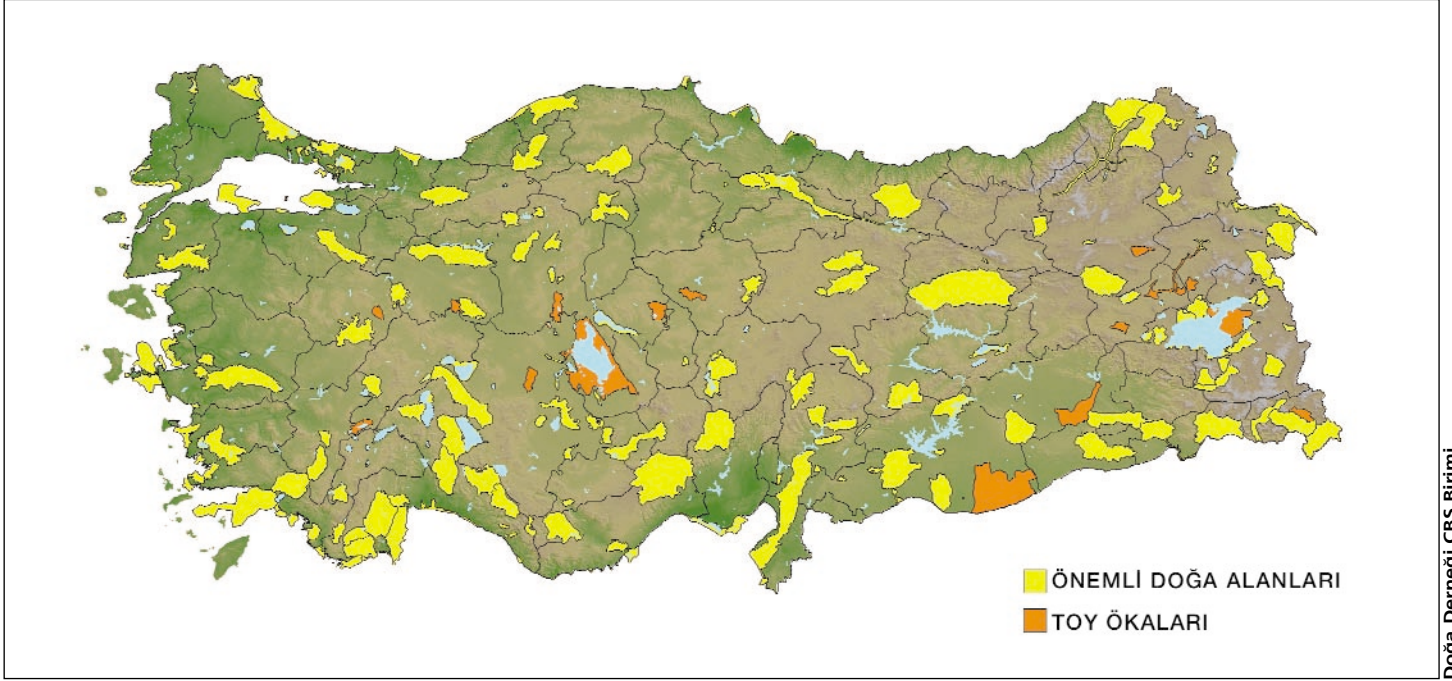
Muş-Bulanık

ovasındadır. Bu alanın korunması için
gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

Soner BEKİR

Bulanık ve Malazgirt ÖKA'sı toyun yanısıra telli turna (*Grus virgo*) gibi nesli tehlike altında olan kuşları da barındırmaktadır.

Doğa Derneği CBS Birimi

Harita 4
Toy bulunan Önemli Kuş Alanlarının Türkiye'deki Önemli Doğa Alanları içerisindeki temsiliyeti (ölçeksizdir).

Cüneyt OĞUZTÜZÜN

Türkiye'deki tuzcul bozkır alanlarından birini barındıran Sultansazlığı'nda toylar yok olmuştur.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Tablo 3**Toyun bulunduğu Önemli Kuş Alanları ve bu alanların habitat bilgisi, koruma durumu ve tehdit bilgileri.**

Önemli Kuş Alanı	Koruma Önceliği	Habitat Bilgisi (%)	Tehdit Bilgisi	Koruma Statüsü
Altıntaş Ovası (EGE025 TR035)	Korumaya bağımlı	25 75	Su rejimine müdahale, Tarımsal yoğunlaşma	Yaban Hayatı Koruma Sahası
Acıgöl (AKD021 TR025)	Acil	14 72 14	Su rejimine müdahale, Tarımsal yoğunlaşma	ÖKA'nın küçük bir kısmı Çaltı Gölü Yaban Hayatı Koruma Sahası
Aliken (ORT003 TR037)	Yeterince bilinmiyor	15 85	Su rejimine müdahale,	Yok
Sarayönü (ORT010 TR068)	Yeterince bilinmiyor	10 90	Yeterince bilinmiyor	Yok
Çöl Gölü ve Çalıklüzü (ORT008 TR044)	Korumaya bağımlı	5 50 30 15	Tarımsal yoğunlaşma, plansız yapılaşma, yasa dışı avcılık	Yok
Uyuz Gölü (ORT015 TR039)	İzlenmesi gerekli	5 95	Yabancı tür yerleştirme	Doğal Sit Alanı.
Samsam Gölü (ORT016 TR061)	Restorasyon aşaması	18 32 50	Kurutma çalışması sonucu restorasyon aşamasına gelmiştir.	Doğal Sit Alanı.
Tuz Gölü (ORT023 TR072)	Çok acil	38 36 26	Su rejimine müdahale, tarımsal yoğunlaşma, kirlilik	Doğal Sit Alanı ve Özel Çevre Koruma Alanı.
Seyfe Gölü (ORT032 TR053)	Çok acil	6 48 44 2	Su rejimine müdahale, tarımsal yoğunlaşma,	Doğal Sit Alanı ve Ramsar Alanı.
Yenipazar (ORT034 TR129)	Yeterince bilinmiyor	29 71	Yeterince bilinmiyor	Yok
Muş Ovası (DOG011 TR151)	Acil	20 80	Drenaj, Baraj, Ağaçlandırma faaliyetleri	Yok
Karasu Ovası (DOG013 TR082)	Korumaya bağımlı	100	Aşırı otlatma	Yok
Bulanık ve Malazgirt Ovaları (DOG016 TR085)	Çok acil	10 84 5 1	Baraj, yasa dışı avcılık su rejimine müdahale	Yok
Patnos (DOG018 TR154)	İzlenmesi gerekli	75 25	Aşırı otlatma	Yok
Yukarı Murat Vadisi (DOG019 TR 155)	Acil	79 20 1	Aşırı otlatma	Yok
Kavuştuk Yarımadası (DOG027 TR167)	Acil	8 92	Tarımsal yoğunlaşma,	Yok
Van Ovası (DOG029 TR096)	Korumaya bağımlı	5 25 70	Kurutma, aşırı otlatma, kirlilik	Adir ve Çarpanak adaları Arkeolojik Sit Alanı.
Yüksekova (DOG043 TR097)	Çok acil	40 35 25	Baraj, plansız yapılaşma	Yok
Ceylanpınar (GDA009 TR143)	Korumaya bağımlı	64 36	Tarımsal yoğunlaşma, aşırı otlatma	Yok
Bismil Ovası (GDA012 TR177)	Acil	29 1 70	Bilinmiyor	Yok

% GÖL % BOZKIR % ORMAN % TARIM ALANI % SULAK ÇAYIRLAR % AKARSU

Koruma Önceliği Terimleri:

Çok acil: 12 ay içerisinde kapsamlı bir koruma planı uygulanmadığı takdirde, tamamı veya büyük bir bölümü, geri dönüşsüz olarak yok olma tehlikesinde olan alanlar.

Acil: En geç iki yıl içinde, kapsamlı bir koruma planı uygulanmadığı takdirde, tamamı veya büyük bir bölümü, geri dönüşsüz olarak yok olma tehlikesinde olan alanlar.

Korumaya bağımlı: Düzenli olarak göz altında tutulmadığı ve tek tek ortaya çıkan sorunlara yönelik müdahaleler yapılmadığı takdirde, önemli bir bölümü yok olma tehlikesinde olan alanlar.

İzlenmesi gerekli: Henüz geri dönüşsüz zararlar veren bir tehditle karşı karşıya olmayan ancak düzenli olarak izlenmesi gereken alanlar.

Restorasyon aşaması: Tamamı veya büyük bir bölümü en az üç yıldan beri artık ÖKA özelliği taşımayacak kadar bozulmuş alanlar.

Yeterince bilinmiyor: Koruma önceliğini belirlemek için yeterince veri bulunmayan alanlar.

Toyu yok eden tehditler insanların yaşadığı çevreyi de olumsuz etkiler.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Tehditler

Toyun yok olmasına sebep olan ana tehditler iyi bilinmektedir. Fakat bu tehditlerin alan bazındaki etki derecelerini ve tehdit ile toy popülasyonları arasındaki sebep sonuç ilişkisini anlamak için daha çok veri toplamak gerekmektedir. Bu bölüm, toyun karşılaştığı tehditler hakkında genel bilgiler içermekle birlikte eylem planının uygulanması aşamasında buradaki veriler düzenli olarak güncellenmeli ve detaylandırılmalıdır. Bu bölümde verilen tüm tehditler Toy Ulusal Eylem Planı hazırlık aşamasında belirlenmiş, incelenmiş ve çözüm önerileri araştırılmıştır. Toyun karşılaştığı tehditler iki ana grupta toplanabilir.

1. Doğrudan toy bireylerine yönelik tehditler. Bunlar erişkin bireyler ve yavrulara yönelik olan tehditlerdir.
2. Toyun yaşadığı alanlara yönelik tehditler. Bunlar toyun yaşadığı alanlara yönelik tehditler olup insanların arazi kullanım şekillerinin dolaylı veya doğrudan etkisiyle oluşmaktadır.

1. Doğrudan toy bireylerine yönelik tehditler

(doğrudan tehditler – artan birey ölümleri)

Yapılan çalışmalar, bilimsel verilerin derlenmesi ve ulusal eylem planı çalışmayı sonucunda ortaya çıkan doğrudan tehditler şunlardır:

- Yasa dışı avcılık – yüksek
- Tarım ilacı veya diğer kimyasallarla zehirlenme – yüksek
- Kırsal insan faaliyetlerinin yuva ve yavrulara doğrudan etkileri (*Tarım faaliyetleri nedeniyle yuvaların bozulması, büyük ve küçük baş hayvanlarca yavru ve yumurtaların ezilmesi vb.*) – yüksek
- Enerji nakil hatları ile çarpışma – bilinmiyor

Alınan tüm tedbirlere rağmen toylar ne yazık ki yasa dışı olarak öldürülmektedir.

Hakan ÖGE

Bilinçsiz tarım uygulamaları hem toyun yaşam alanlarını hem de ülke ekonomisini zarara uğratmaktadır.

Yasa dışı avcılık

Önemi: yüksek

Türün Türkiye'de avlanması 1977 yılından bu yana yasaklanmıştır. Her yıl Merkez Av Komisyonu tarafından, türün avlanmasının önlenmesi için gerekli tedbirler belirlenmektedir. Alınan tedbirlere rağmen tür yasa dışı olarak öldürülmektedir. Yasa dışı avcılık hem üreme döneminde hem de güz aylarında yapılmaktadır. Türe yönelik av baskısı kolluk kuvvetleri ve korumacı yerel avcı kulüplerinin çalışmalarına rağmen, hem yakın şehir merkezlerinden hem de uzak şehirlerden gelen avcılar sebebiyle durdurulamamaktadır. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu gereği, toy Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından korunan türler listesine dahil edilmiştir.

Tarım ilacı veya diğer kimyasallarla zehirlenme

Önemi: yüksek

Tarım ilaçlarının kullanılması sonucu toyun üreme başarısı oldukça düşmektedir. Tarım ilaçlarının güçlü olması ve büyük miktarlarda uygulanması bölgesel de olsa toy popülasyonunu doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte ilaçlamanın yapılması sırasında popülasyon rahatsız edilmektedir. Ayrıca uçakla yapılan ilaçlama sırasında bir toyun uçağa çarpması sonucu öldüğü bilinmektedir (Gürkan ve ark., 2002). Toy kuşunun yaşam alanlarından tarım ilaçları sebebiyle yok olması, hem alandaki diğer canlılara hem de mahsulü kullanan insanlara yönelik tehditlerin habercisidir.

Manuel MORALES

Toyun bulunduğu alanların ava kapalı tutulup uygun koruma statüsü ile koruma altına alınması için gerekli çalışmalar sürdürülmektedir. Bununla birlikte avcı dernekleri tarafından oluşturulan 9 Bölge Avcı Başkanları ile iletişime geçilip birlikte yapılabilecek ortak çalışmalar planlanmalıdır. Aynı zamanda Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yürütülen çalışmalar takdire değerdir. Bu çalışmaların devam etmesi ve belli alanlara yönelik özel çalışmaların oluşturulması için gerekli görüşmeler yapılmalıdır. Ölü bulunan veya yasa dışı av sonucunda ölü ele geçirilen toyun gerekli otopsi çalışmaları için ilgili kurumlara iletilmesi ve otopsi çalışmalarının yapılması için gerekli protokollerin hazırlanması gerekmektedir.

İlaçlama yapılırken rahatsız edilen dişi toy, yuvayı terk etmektedir. Ayrıca tarım ilaçlarındaki kimyasal maddeler de başarısız üremeye sebep olmaktadır.

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Kırsal insan faaliyetlerinin yuva ve yavrulara doğrudan etkileri

Önemi: yüksek

Toy bulunan alanlarda görülen tehditlerin en büyük sebebi insan faaliyetlerinin toya olan etkisinin, faaliyetleri planlayan ve yürütenler tarafından bilinmemesidir. Bununla birlikte toyu olumsuz etkileyen faaliyetlere yönelik alternatif çalışmalar bugüne kadar önerilmemiştir. Toy bulunan alanlara yönelik kırsal kalkınma planlarının yapılması, bu planların toyla barışık olması için çözüm önerilerinin araştırılması ve uygulanması için gerekli altyapının oluşturulması gerekmektedir. Hayvan baskısının düzenlenip planlanarak büyük ve küçük baş hayvanların yulama alanlarından uzak tutulması ve özellikle eş seçme ve yavru büyütme zamanlarının bölgesel olarak belirlenip insan faaliyetlerinin buna göre düzenlenmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda toy bulunan yerlerdeki ürün deseni ve tarım faaliyetlerinin takvimi ile toyun yaşamındaki kritik zamanların belirlenmesi gerekmektedir.

Josef TIMAR

Dişi toylar üreme alanlarına çok sadıktır. Bu nedenle üreme ve toplanma alanlarındaki güç hatları büyük tehlike oluşturmaktadır.

Toy bulunan yerlerdeki tarım takvimi ile toyun üreme takviminin uyumlu olması gerekmektedir.

Enerji nakil hatları ile çarpışma

Önemi: bilinmiyor

Toylar kötü havalarda uçmaya isteksizdirler. Ayrıca manevra kabiliyetleri çok düşük olduğundan elektrik telleri gibi güç hatları ile çarpışmalar sonucu ölümler olmaktadır (Tucker ve Heath, 1994). Küçük bir popülasyon tek bir elektrik teli sebebiyle yok olabilir. Toy bulunan alanların çevresindeki elektrik telleri gibi pasif tehdit unsurları belirlenip popülasyonun yoğunluğuna göre önlemlerin alınması gerekmektedir. Bununla birlikte toy bulunduğu bilinen Önemli Kuş Alanlarından birisi olan Çöl Gölü ve Çalık-düzü ÖKA'sının kuzey kısmında bulunan TRT vericisi ile toy ve birçok kuşun çarpışarak öldüğü bilinmektedir (Eken ve Magnin, 2000).

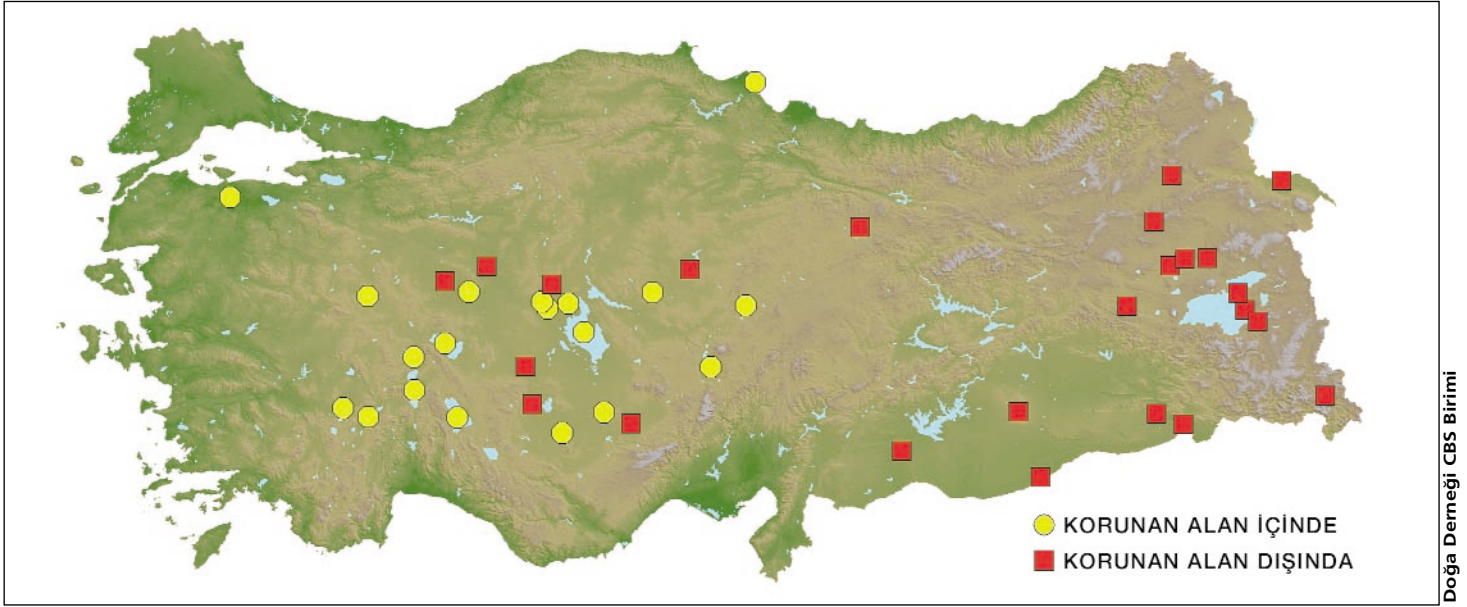
2. Toyun yaşadığı alanlara yönelik tehditler

(dolaylı tehditler – yaşam alanı kaybı veya bozulması)

Doğrudan toy bireylerine yönelik tehditler ortadan kalkmış olsa bile, toyun yaşam alanı olarak kullandığı bölgelerin çok daralması ve doğal özelliklerini kaybetmesi nedeniyle toyun yok oluş süreci durdurulamayacaktır. Bu nedenle toyun yaşam alanlarının belirlenip, yönetim hedeflerinin ve planlarının çıkarılıp bu bölgelerin koruma kullanma dengesinde yönetilmesi gerekmektedir. Toya dolaylı olarak etki eden tehditler aşağıdadır:

- Yaşam alanının tümüyle kaybı (Doğal bozkırların sürülerek tarım alanı açılması, ağaçlandırma faaliyetleri, aşırı otlatma, karayolları ve plansız yapılaşma, tarımsal tekniklerdeki değişimler, sulakalanların azalması) – kritik
- Yaşam alanı kalitesinin bozulması (Aşırı kimyasal kullanımı, alanların doğal su rejiminin bozulması, ekilen ürünlerin değişmesi) –yüksek

Doğal bozkırların sürülerek sulu tarım alanlarına dönüştürülmesi, yanlış ağaçlandırma, aşırı otlatma, plansız yapılaşma, tarımsal tekniklerdeki değişimler ve sulakalanların azalması toyun karşı karşıya olduğu tehditlerdir.

Harita 5
Toy bulunan alanların yarısından çoğunun koruma statüsü yoktur (ölçeksiz).

Yaşam alanının tümüyle kaybı

Önemi: kritik

Türkiye’de yoğun tarım ve uygunsuz otlatma sonucunda bozkır habitatı ve dolayısıyla toyun üreme alanları büyük ölçüde zarar görmektedir (Barış, 1991). Sektörel tehditlerin içinde sulama ve kurutma çalışmaları da bulunmaktadır. Örneğin 46 bireylik popülasyona sahip Muş Ovası’nın kurutulması için çalışmalar planlanmaktadır (www.mus.gov.tr).

Ülkemizde toy barındıran alanları belirlemeye yönelik çalışmalar henüz tam anlamıyla bitmemiştir. Toyların bulunduğu bozkır habitatındaki alanlara yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir. Türkiye’deki bozkır türlerinin tanımlanarak bulunduğu alanlar belirlenip sınıflandırılmalı ve olduğu gibi korunması için girişimlerde bulunulmalıdır. Toyun bulunduğu alanlarda kesinlikle ağaçlandırma faaliyetleri yapılmamalıdır (Tucker ve Evans, 1997). Meralarda otlatma planlı bir şekilde yapılmalı ve plan aşamasında toyun yaşam döngüsü dikkate alınmalıdır. Toyun halihazırda bulunduğu yerler arasında kopukluk oluşturacak herhangi bir altyapı faaliyeti ÇED kapsamında değerlendirilmeli ve alternatif çözümlere başvurulmalıdır (Avrupa Komisyonu, 1996). Halihazırda tarım yapılan ve toy bulunan alanlarda tarımsal faaliyetler ile toyun yaşam döngüsü arasındaki dengeyi esas alarak planlama yapılmalıdır. Tarımsal destekler belirlenirken toyla barışık tarım faaliyetleri belirlenip bu faaliyetlerin uygulanması için daha çok destek verilmelidir.

TÜRKİYE’NİN TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Yaşam alanının kalitesinin bozulması

Önemi: yüksek

Toyların karşılaştığı tehditlerden birisi olan yetersiz besin kaynakları özellikle kış aylarında oldukça önemli boyutlara çıkmaktadır (*Avrupa Komisyonu, 1996*). Toyun yaşadığı alanlarda ekilen ürünlerde çeşitlilik ve ürün deseninin zenginliği göz önünde bulundurulmalı, toyun ve yöre halkının çıkarları doğrultusunda planlama yapılmalıdır. Toy alanlarındaki ekili ürünler erişkin ve yavru bireyin beslenmesinde büyük rol oynamaktadır. Toyun yaşam alanı ile ilişkili olan sulak alanların yönetimi ve sulama amaçlı kullanımı akılcı planlanmalı ve gerekli yönetim hedefleri belirlenmelidir. Tarım ilaçlarının toy bulunan alanlarda kullanımı, tüm alanlarda olması gerektiği gibi denetim altında olmalıdır. Kullanılan ilaçların içeriği, kullanma yoğunluğu ve etki süresi mutlaka bilinmelidir. İlaçlama ile yapılan sulama tekniği ve ürün deseni birlikte değerlendirilmeli, toprağa olan etkisi ölçülmelidir. Toprağın kullanılamaz hale gelmesi hem yöre halkını ve ulusal ekonomiyi hem de toy ve diğer birçok canlıyı olumsuz yönde etkileyecektir.

Sinan ANADOL

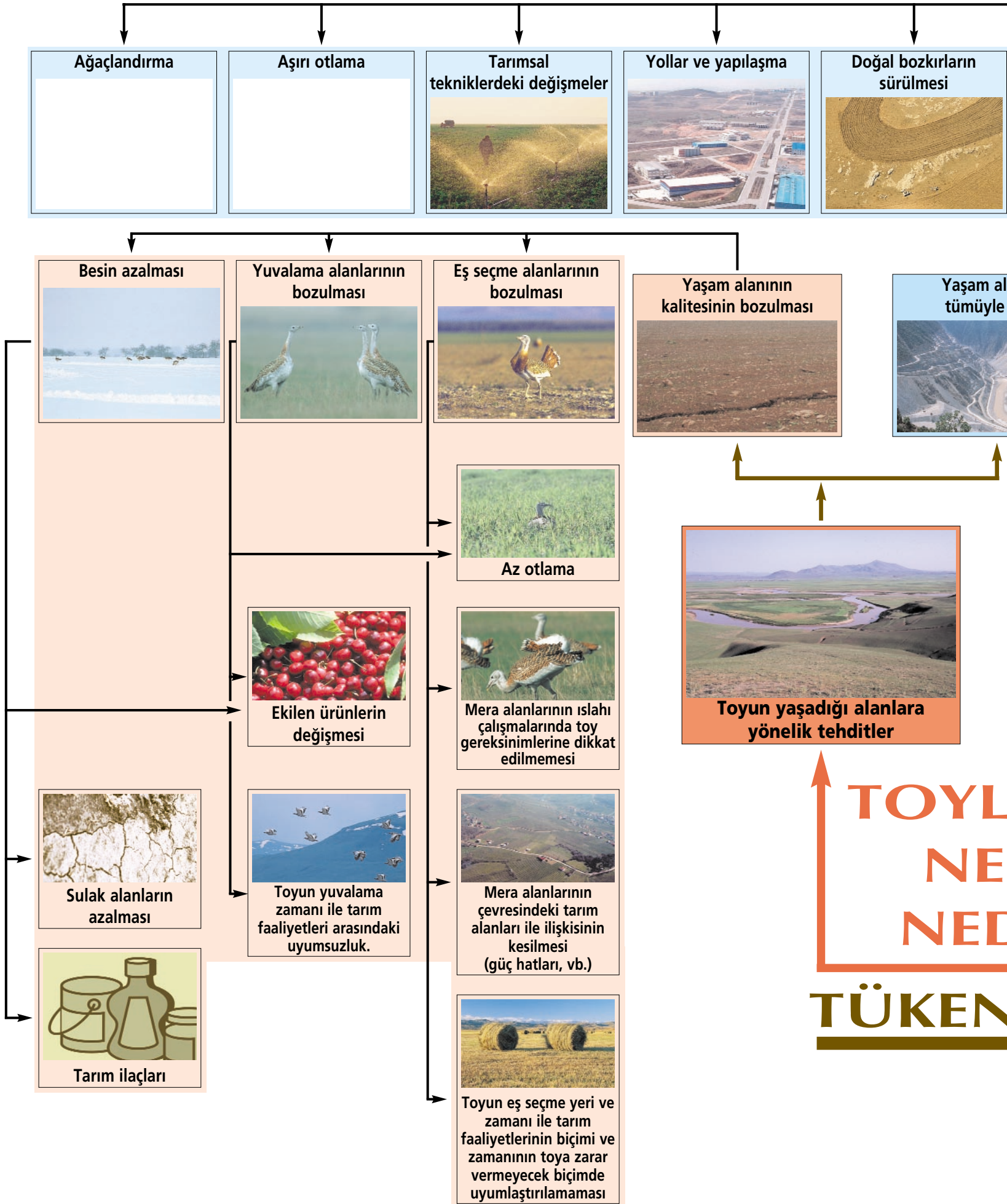
Şeker pancarı gibi çok suya ihtiyaç duyan ekinlerin kurak alanlarda üretimi, toy ve bir çok canlı türünün yaşam alanının bozulmasına ve ilerleyen zamanlarda tamamen yok olmasına sebebiyet vermektedir.

**Toprağın yanlış kullanımı
hem yöre halkını ve ulusal ekonomiyi,
hem de toy ve diğer birçok canlıyı olumsuz yönde
etkilemektedir.**

Eray ÇAĞLAYAN

Bulanık Ovası'nda aşırı otlatma.

Tablo 4
Toyun karşılaştığı tehditler ve birbiri ile ilişkileri (problem ağacı)

anının
kayı

Doğrudan bireye yönelik tehditler

Yavru ve yumurtalara yönelik tehditler

Erişkin bireylere yönelik tehditler

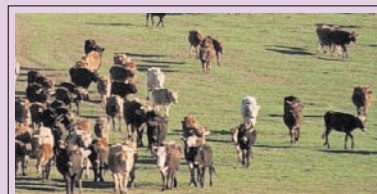
Yasa dışı avcılık

Tarım ilacı veya diğer kimyasallarla zehirlenme

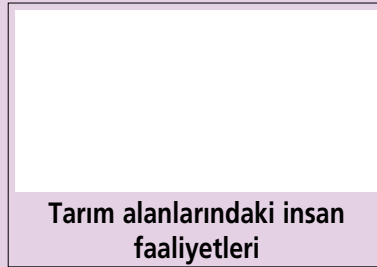
Enerji nakil hatlarıyla çarpışma

Koyun/sığırlar tarafından yumurtaların çiğnenmesi

Tarım faaliyetleri nedeniyle yuvalarının bozulması

Tarım alanlarındaki insan faaliyetleri

Yerel halka toyu korumanın gerekliliği anlatılmıyor

Tarım zararlıları ile mücadele

Kemirgen ve diğer hastalık taşıyan hayvanlara karşı mücadele

Fazla hayvan yoğunluğu

Mera kullanımında toyla barışık faaliyetlerin bilinmemesi

Toyla uyumlu faaliyetlerin bilinmemesi

Arazi makineleri

**ARIN
SLİ
DEN
NİYOR?**

Toylar

uluslar arası sözleşmeler
kapsamında koruma
altındadır.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

İlgili sözleşmeler ve yönetmelikler

Tablo 4'te toyun korunmasının gerekliliği bildirilen tüm uluslar arası sözleşmeler ve Türkiye'nin taraf olduğu tarihler ile türün küresel ve ulusal ölçekte durumu belirtilmiştir. Toy, küresel ölçekte tehdit altında olup IUCN tehlike kategorisi Hassas (*Vulnerable*) olarak belirlenmiştir.

Türkiye, Bern ve CITES uluslar arası anlaşmaları altında türün korunmasını taahhüt etmiştir. Bunun yanında Avrupa Birliği'nin Kuşları Koruma Yönetmeliği'nin Ek 1'inde yer alan toyun, yönetmelik uyarınca tüm Avrupa Birliği üye ülkelerince korunması gerekmektedir. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler gibi Türkiye de AB Kuşları Koruma Yönetmeliği'nde bulunan türlerin korunması için bilimsel kriterlerle belirlenmiş olan Önemli Kuş Alanları'nı Natura 2000 kapsamında koruma altına almakla yükümlü olacaktır. Toy aynı zamanda Türkiye'nin henüz taraf olmadığı Bonn Sözleşmesi altında da koruma altındadır.

Franz Josef KOVACS

Bir çok uluslar arası sözleşmede toyun korunması gerekliliği vurgulanmaktadır. Toyu korumak çiftçinin hakkını gözetmektir.

Ulusal ve Uluslar arası mevzuat	İlgili Bölümü	Türkiye'de Yayınlandığı Resmi Gazete tarihi ve sayısı
AB Kuş Direktifi	Ek I	
Bern – Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşam Alanlarını Koruma – Sözleşmesi	Ek II	20 Şubat 1984 / 18318
Bonn – Göçmen Türlerin Korunması – Sözleşmesi	Ek I ve Ek II	Türkiye henüz imzalamamıştır
Afrika – Avrasya Göçmen Sukuşları Sözleşmesi	İçermekte	Türkiye henüz imzalamamıştır
CITES – Nesli Tehlikede olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslar arası Ticaretine İlişkin - Sözleşme	Ek II	20 Haziran 1996 / 22672
4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu	Bakanlıkça korunan türler listesi 4915 sayılı Kanunun 3. maddesine göre her yıl düzenli olarak 21 kişiden oluşan kurulca alınan Merkez Av Komisyonu Kararlarında yer alan listeye göre korunan türler listesi	1 Temmuz 2003 / 25165

Tablo 5
Toyun korunmasının gerekliliği bildirilen tüm ulusal ve uluslar arası sözleşmeler ile Türkiye'nin taraf olduğu tarihler.

Toy Ulusal Eylem Planı'nın uygulanması hem toyun hem de çiftçinin faydasınadır.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Toy Ulusal Eylem Planı faaliyetleri

Bu eylem planındaki faaliyetler uygulandığı ve kurumlar arasında etkili bir iletişim gerçekleştiği takdirde başarıyla planın hedeflerine ulaşılmış olunacaktır. Eylem planının hazırlanmasında katkı koyan kurumlar gerekli faaliyetleri uygularsa toy ve yaşam alanları, diğer birçok canlı türü ve kazancını kırsal alandan sağlayan halk büyük yarar göreceklerdir.

Bu bölümde, Toy Ulusal Eylem Planı çalışmayı toplantısının katılımcılarının önerileri doğrultusunda sonlandırılan koruma hedefleri, faaliyetlerin sonuçları ve faaliyetler, zaman çizelgesi, öncelik sırası ve faaliyetlerin etkili olup olmadığını gösterecek olan doğrulama kaynakları ile birlikte sunulmaktadır (Tablo 6). Öncelik sırasında kullanılan terimler aşağıdaki gibidir:

- **Kritik:** Türün tamamen yok olmasına sebebiyet verebilecek sorunların önlenmesi için zorunlu bir eylem.
- **Yüksek:** 20 yıl veya daha az zamanda popülasyonunun %20'sinden fazlasının yok olmasına sebebiyet verebilecek bir faktörün önlenmesi için gerekli eylem.
- **Orta:** 20 yıl veya daha az zamanda popülasyonunun %20'sinden azının yok olmasına sebebiyet verebilecek bir faktörün önlenmesi için gerekli bir eylem.
- **Düşük:** Yerel popülasyon düşüşünün veya tüm ülke popülasyonunda küçük etki yapabilecek olan faktörlerin önlenmesi için gerekli bir eylem.

Toy Ulusal Eylem Planı etkili bir şekilde uygulanırsa, **toy** ve yaşam alanları ile **çiftçiler** büyük fayda göreceklerdir.

Zaman çizelgesi ilgili olduğu faaliyetlerin sağında yıllar esasıyla belirtilmiştir. Bu yılların gösterdiği kriterler ise aşağıdaki gibidir:

- **Acil:** 12 ay içinde tamamlanmalı.
- **Kısa Süreli:** 1-3 yıl içerisinde tamamlanmalı.
- **Orta Süreli:** 1-5 yıl içerisinde tamamlanmalı.
- **Uzun Süreli:** 1-10 yıl içerisinde tamamlanmalı.
- **Eylem Devam Etmekte:** Hali hazırda tamamlanmış ve devam etmesi gereken bir eylem.
- **Tamamlanmış Eylem:** Eylem planının hazırlanması sırasında tamamlanmış bir eylem.

Eylem planı kısa vadede 2008, uzun vadede 2020 yılına göre hedeflerini belirlemiştir. Eylem planının 3 sene sonra gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Toyaların ülkemizde uçmaya devam etmesi için hep birlikte Eylem Planı faaliyetlerini uygulamalıyız.

Toy Ulusal Eylem Planı

Hedefler	Göstergeler
Uzun vadeli amaç: 2020 yılına kadar toyun Türkiye popülasyonunun en az 2000 bireye çıkarılması.	Kur alanlarındaki birey sayısı
Kısa vadeli amaç: 2008 yılına kadar toyun Türkiye popülasyonunun şu andaki seviyesinin (764 – 1250 birey) korunması.	Kur alanlarındaki birey sayısı

Sonuçlar

- 1** Toyun yumurta bıraktığı tarlalarda üreme başarısı artıyor. Kur alanlarındaki toplam dişi ve genç bireylerin sayısı⁽¹⁾ %70'i aşıyor.
- 2** Yetişkin toyların yasa dışı avcılık başta olmak üzere doğrudan insan kaynaklı ölüm nedenleri ortadan kaldırıldı. İnsan faaliyetleri nedeniyle ölen toy kayıtları, popülasyonun⁽²⁾ %1'ini geçmiyor.
- 3** Toyun bulunduğu tüm Önemli Kuş Alanları'ndaki (ÖKA) yaşam alanı özellikleri toyun gereksinimlerine cevap veriyor ve alanlardaki yaşam ortamı kalitesi artıyor. Toyun bulunduğu ÖKA'larda hesaplanan yaşam alanı uygunluk indeksi, en temel seviyeye göre daha elverişli durumda.
- 4** Toyun korunması için gerekli tarımsal faaliyetler bütünü oluşturuluyor ve yeterli ulusal bilinç, kapasite ve işbirliği sağlanıyor. Sürekli olan bir ekip oluşturuldu ve birlikte çalışıyor.

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Doğrulama Kaynakları

Dışsal Koşullar

Kur bölgelerinde yıllık yapılan eş zamanlı sayımlar

Kur bölgelerinde yıllık yapılan eş zamanlı sayımlar

Avrupa Birliği uyum sürecinde oluşturulan tarım politikasına toy koruma faaliyetlerinin katılımı.

Kur bölgelerinde yıllık yapılan eş zamanlı sayımlar

Popülasyon olağan dışı hava koşullarından dolayı zarar görmeyecek.

Toy Ulusal Veritabanı.

Toy yaşam alanı uygunluk indeksi, kur alanlarında yapılacak olan eş zamanlı sayımlar ve insan faaliyetleri nedeniyle ölen toy kayıtlarının toplanması için gerekli olan işbirliği ve insan gücü sağlandı.

2006 yılından itibaren yapılan Toy ÖKA'larının habitat çalışması.

Toy koruma e-grubuna gelen e-posta sayısı

Toyun azalmasına sebep olan ekonomik etkenlerle başa çıkabilmek için gerekli olan devlet desteği toy koruma çalışmalarına yeterli derecede veriliyor.

Tablo 6
Toy Ulusal Eylem Planı faaliyetleri

¹ Bir teleskop yardımı olmadan dişi ve genç bireylerin belirlenmesi oldukça zordur. Erişkin dişi ve erkek bireyler arasındaki oranın 1:1 (50+50) olduğunu kabullenirsek ve ortalama 1.2 oranında (60 birey) yavru almayı hedeflersek, toplam popülasyon 160 birey olur. Yavru ve dişi bireylerin toplamı ise 110 birey (%68) yapar.

² Ölüm kayıtları, gerçek sayıya göre çok küçük bir bölümü oluşturacağından dolayı, kesin bir sayı yerine böyle bir oran yazılması gereklidir.

Toy Ulusal Eylem Planı

Sonuç

Toyun yumurta bıraktığı tarlalarda üreme başarısı artıyor.

Öncelik

Ulusal Faaliyetler

y ü k s e k

- Ölü bireyler üzerindeki çalışmaların desteklenmesi (otopsi çalışmaları dahil); cesetlerin toplanması için Jandarma Çevre Timi ve DKMPGM yerel teşkilat çalışanlarıyla, gerekli bilimsel çalışmanın yapılabilmesi için de üniversitelerin veterinerlik fakülteleri ile işbirliğinin yapılması.(JGK, DKMPGM, Üniversiteler)
- Arazi çalışmaları ve çiftçilerden gelen raporlar sayesinde ana kur bölgelerinin bulunduğu yörelerdeki üreyen dişilerin dağılımının sınırlarını belirlemek. (Ekip çalışması)
- Çoban köpeklerinin, küçük ve büyük baş hayvanların yumurtlama ve yavru büyütme zamanlarında, toy alanlarında bulunmalarının azaltılması için plan geliştirilmesi. (Tarım İl Müd, Köy Tüzel Kişiliği, Ekip çalışması)
- Yumurta çıkarma bölgelerindeki insan baskısının araştırılması ve özellikle kur bölgelerindeki insan faaliyetlerinin azaltılması. (Ekip çalışması, Köy Tüzel Kişiliği, Mülki amirler, DKMPGM)
- Farklı alanlarda ve farklı habitatta yavru ve yumurta kaybı sebeplerinin çalışılması (Üniversiteler)⁽¹⁾
- Popülasyon dinamiğinin araştırılması ve izlenmesi, yaş gruplarına yönelik ölüm oranlarının ve nedenlerinin belirlenmesi (Üniversiteler)
- Çiftçiler arasında farklı tarım tekniklerinin toya yönelik potansiyel etkileri ve olumsuz etkileri nasıl azaltabilecekleri hakkındaki bilginin basılı malzeme ve ilgili kurumlar aracılığıyla aktarılması. (Tarım Bakanlığı, STKlar)

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Zaman Çizelgesi

Doğrulama Kaynakları

2004 - 2006

- ° Ölü bireylerin nakil tutanakları.
- ° Veterinerlik fakültelerinde yapılan otopsi raporları

2004 - 2006

- ° Toy yuvalarının dağılımını gösteren haritalar

2005

- ° Toy alanlarından gelen yıllık raporlar

2005

- ° Toy alanlarından gelen yıllık raporlar
- ° Toy Ulusal Çalışma Grubu toplantı raporları

2005 - 2006

- ° Bilimsel makaleler

2005 - 2006

- ° Bilimsel makaleler

2006 - 2007

- ° Basılı malzeme
- ° Eğitim çalıştaylarına katılım

Tablo 6/1
Toy Ulusal Eylem Planı faaliyetleri

¹ Bu çalışma, türün ekolojisi yanında tarımsal faaliyetlerin ve predasyonun etkisini de içerecektir.

Toy Ulusal Eylem Planı

Sonuç

**Yetişkin
toyların yasa
dışı avcılık
başta olmak
üzere
doğrudan
insan kaynaklı
ölüm
nedenleri
ortadan
kaldırıldı**

Öncelik

Ulusal Faaliyetler

orta

•Toyun av yasağının sürdürülmesi ve yasağın etkin şekilde uygulanmasının sağlanması. (JGK, DKMPGM, ilgili avcı dernekleri, Merkez Av Komisyonu)

•Toyun av denetiminde yerel avcı dernekleri ile işbirliğine gidilmesi (DKMPGM)

•Toy alanlarında yapılan ilaçlamanın mümkün olduğunca engellenmesi, mutlaka ilaçlama yapılması gereken yerlerde ise havadan ve geç zamanlı yapılan ilaçlama yerine küçük ölçekli, yerden ve erken yapılmasının sağlanması. (Ekip çalışması, Köy Tüzel Kişiliği, Mülki amirler, DKMPGM)

•Elektrik şirketleri, koruma kurumları, çiftçiler ve avcılar tarafından edilen veriler ile toyların güç hatlarıyla çarpışma sonucu ölüm oranının azaltılması için plan geliştirilmesi. (Ekip çalışması, DKMPGM)

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Zaman Çizelgesi

Doğrulama Kaynakları

2004

° Toy ÖKA'larındaki Jandarma Çevre Timi ve DKMPGM yerel teşkilatlarına konu hakkında verilen bilgi yazışmaları ve görüşmeler
 ° Ulusal toy veri bankası

2005

° Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile yerel avcı dernekleri arasındaki toplantılar

2005

° Toy alanlarından gelen yıllık raporlar
 ° Tarım işletmeleri yıllık faaliyet planı

2004 - 2006

° Ulusal toy veri bankası

Tablo 6/2
 Toy Ulusal Eylem Planı faaliyetleri

Toy Ulusal Eylem Planı

Sonuç

**Toyun
bulunduğu
tüm Önemli
Kuş
Alanları'ndaki
(ÖKA) yaşam
alanı
özellikleri
toyun
ihtiyaçlarına
cevap veriyor
ve alanlardaki
yaşam ortamı
kalitesi
artıyor**

Öncelik

Ulusal Faaliyetler

- Toyun Türkiye'de en çok sayıda yaşadığı (ülke popülasyonunun yaklaşık 1/3'ü) Bulanık Ovası'nın acilen koruma altına alınması (DKMPGM, Tarım Bakanlığı, Ekip çalışması)
- Farklı tarımsal faaliyetler yapılan toy alanlarında, tarım faaliyetleri ile toyun yaşam döngüsü arasındaki ilişki hakkında bilimsel çalışmaların yürütülmesi. (Üniversiteler, Ekip çalışması)
- Toyun bulunduğu bilinen ve arazi çalışmaları doğrultusunda keşfedilecek tüm ÖKA'ların, korunan alan olarak ilan edilmesinin değerlendirilmesi ve yönetim hedeflerinin belirtilmesi. (DKMPGM)
- Toy ÖKA'larında ağaçlandırma çalışmalarının yapılmasının yasaklanması. (Çevre ve Orman Bakanlığı)
- Yeni toy ÖKA'larının ve nümayiş alanlarının belirlenmesi için ulusal çapta arazi çalışmasının organize edilmesi. (Ekip çalışması)
- ÖKA'lardaki mera alanlarında toy popülasyonunun araştırılıp önceliği olan meralarda toy popülasyonunun geliştirilmesi (Tarım Bakanlığı, Mera Komisyonları, Üniversiteler, Ekip çalışması)
- Kilit toy alanlarında arazi mülkiyeti durumunun belirlenmesi. (DKMPGM, Mülki amirler, Belediyeler)
- ÖKA olan Devlet Üretme Çiftlikleri ve Tarım İşletme arazilerinde toyun durumunun iyileştirilmesi. (Tarım Bakanlığı, Üniversiteler, Ekip çalışması)
- Çevre Düzeni Planları ve nazım planları kapsamında toy alanlarının belirtilmesi. (DKMPGM, Mülki amirler, Belediyeler)
- Toyun bulunduğu ÖKA'larda yaşam alanı uygunluk indeksinin belirlenmesi. (Üniversiteler, Ekip çalışması)
- ÖKA'larda toyun yaşam alanı ve beslenme özellikleri üzerine farklı tarım teknikleri etkisinin çalışılması. (Üniversiteler)
- Önemli yaşam alanlarının bölünmesine neden olacak bayındırlık faaliyetlerinin kısıtlanması ve kilit alanlar için bu faaliyetlere izin verilmemesi. (Çevre ve Orman Bakanlığı, Ekip çalışması, Tarım Bakanlığı, Mülki Amirler)
- Doğu Anadolu'daki toyların göç yolunun ve göç yolu üzerindeki önemli alanların belirlenmesi. (Ekip çalışması)
- Toy ÖKA'sı bulunan bir pilot kırsal alanda toyla uyumlu tarımsal faaliyetler planının geliştirilmesi ve uygulanması.
- Bozkır habitatu hakkında ulusal çalıştayın yapılması. (Ekip çalışması)

K R I T İ K

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Zaman Çizelgesi	Doğrulama Kaynakları
2004 - 2005	° Koruma alanı ilanı için işleyen yasal süreç ve yazılan resmi yazılar ° Koruma faaliyetlerinin yürütülmesi
2004 - 2005	° Bu konudaki bilimsel makaleler
2004 - 2007	° Koruma alanı ilanı için işleyen yasal süreç ve yazılan resmi yazılar ° Koruma faaliyetlerin yürütülmesi
2005	° Toy alan raporları ° Mülki amirler, ilgili Genel Müdürlükler ve STKlara yazılan resmi yazılar
2005 - 2006	° Ulusal Toy Veri bankası
2005 - 2007	° Belirlenen alanların bazılarında yapılacak olan izleme ve araştırma raporları
2005 - 2007	° Alan raporları ° Toy ulusal veri bankası
2005 - 2007	° Belirlenen alanların bazılarında yapılacak olan izleme ve araştırma raporları
2005 - 2007	° Toy ÖKA'ları bulunan illerdeki nazım planları
2005 - 2007	° Yaşam Alanı Uygunluk İçeriği formları
2005 - 2007	° Bu konudaki bilimsel makaleler
2005 - 2007	° Toy ÖKA'larındaki imar planları ve yapılması sakıncalı faaliyetlerin belirtildiği rapor
2006 - 2007	° Toy göç yolu üzerindeki alanların envanteri
2006 - 2007	° Pilot alanlarda toyla uyumlu tarımsal faaliyetler planları
2007	° Bozkır Ulusal Eylem Planı

Tablo 6/3
Toy Ulusal Eylem Planı faaliyetleri

Toy Ulusal Eylem Planı

Sonuç

Toyun korunması için ulusal ölçekte gerekli tarımsal yenilikler yapılıyor ve yeterli ulusal bilinç, kapasite ve işbirliği sağlanıyor

Öncelik

Ulusal Faaliyetler

y ü k s e k

- Toyun bulunduğu alanlardaki sivil toplum kuruluşları ile Tarım İşletme Müdürlüklerinin ve korunan alanların ilgi sahiplerinin de bulunduğu ekip çalışmalarının oluşturulması. Toy e-grubunun oluşturulması. (DKMPGM, Ekip çalışması)
- Ulusal toy izleme ağının oluşturulması, gerekli eğitimin verilmesi ve teleskop gibi gerekli ekipman ihtiyacının karşılanması. Verilecek eğitim toyun yaş ve cinsiyetinin belirlenmesini, izleme tekniklerini, yaşam alanı ihtiyaçları ve türün ekolojisini içermelidir. (Ekip çalışması, Çevre ve Orman Bakanlığı)
- Yapılması gerekli olan bilimsel çalışmalar için lisans üstü öğrencilerin konuya teşvik edilmesi ve çalışmalar için imkanlar ölçüğünde destek sağlanmasına yardımcı olmak. (Üniversiteler, Ekip çalışması, Çevre ve Orman Bakanlığı, Tarım Bakanlığı)
- Yerel ölçekte ilgi sahibi analizinin yapılması ve belirlenen gruplara yönelik toy ve yaşam alanı hakkındaki bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, koruma faaliyetlerine aktif katılımın sağlanması. (Üniversiteler, DKMPGM, Tarım Bakanlığı, Ekip çalışması)
- Toy ve yaşam alanı hakkındaki gerekli görülen bilginin derlenmesi ve ilgi sahiplerinin internet aracılığıyla bu bilgileri kullanımının sağlanması. (Ekip çalışması)
- Günümüzdeki tarım politikası ve uygulamalarının toyun yaşam alanına etkilerinin anlaşılması ve gelecekteki yaşam alanı kaybının engellenmesi için uygun değişikliklerin yapılması. (Tarım Bakanlığı)
- Toyla uyumlu tarımsal ürünlerin pazarlanması için ulusal ve yerel ölçekte plan geliştirilmesi. (Üniversiteler, Ekip çalışması, Tarım Bakanlığı)
- Toy için öncelikli alanlarda toy şenliğinin ulusal ve yerel ölçekte yapılması. (Ekip çalışması, Mülki amirler, Tarım Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı)
- Yapılacak ulusal ve uluslar arası ölçekli büyük çalışmalarda gerekli olan maddi kaynağın bulunması için ilgili kurumlar arasındaki işbirliğinin sağlanması. (Ekip çalışması)
- Medya aracılığıyla yerel ve ulusal seviyede toy ve koruma önceliği hakkındaki yerel bilincin artırılması. (Ekip çalışması, Mülki amirler)
- Özel sektörün toyla barışık uygulamalar geliştirmesi ve toyla barışık ürünleri desteklemesi için gerekli işbirliği taslağının yerel, ulusal ve uluslar arası boyutta oluşturulması. (Ekip çalışması, Tarım Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Üniversiteler)
- Aşırı otlatmayı önlemek için otlatma baskısının denetim altına alınması. (Köy tüzel kişiliği, Tarım Bakanlığı, Mülki amirler)
- Tarım Bakanlığı'nca, meraların dönüşümlü ve belli bir programa dayalı kullanılmasının sağlanması. (Tarım Bakanlığı)
- Tüketici bilincinin promosyonu aracılığıyla toy yaşam alanının korunmasının desteklenmesi ve Tarım Şurası'nda gıda güvenliği ile toyun ilişkisinin ele alınması. (Ekip çalışması, Üniversiteler, Tarım Bakanlığı)

T Ü R K İ Y E ' n i n T O Y L A R I Ç İ F T Ç İ Y E E M A N E T

Zaman Çizelgesi	Doğrulama Kaynakları
2004	<ul style="list-style-type: none"> ° Toplantı çıktıları. ° Ekip çalışmalarının faaliyet raporları ° Toy e-grubu
2005	<ul style="list-style-type: none"> ° Toy izleme ağının iletişim listesi ° Ağ üyelerinden gelen yıllık raporlar
2005	<ul style="list-style-type: none"> ° Üniversitelerin mastır ve doktora programları ° Yapılan lisans üstü çalışmaların raporları, mastır ve doktora tezleri
2005	<ul style="list-style-type: none"> ° Yerelde yapılan bilinçlendirme çalışmalarının raporları
2005 - 2006	<ul style="list-style-type: none"> ° Toy internet sitesi
2005 - 2006	<ul style="list-style-type: none"> ° Tarım politikasının toyun üzerine olan etkisini analiz eden çalışma ° Tarım politikasındaki gerekli değişikliğinin yapılması için yasamaya ilişkin öneri
2005 - 2006	<ul style="list-style-type: none"> ° Ürünler üzerindeki ekolojik etiketler ° Toy uyumlu ürünlerin üretim ve pazarlama planı
2006	<ul style="list-style-type: none"> ° Toy şenliği haberleri ° Ekip çalışması raporu
2005 - 2007	<ul style="list-style-type: none"> ° İşbirliği mektupları ° Proje önerileri
2005 - 2007	<ul style="list-style-type: none"> ° Toy ve bozkır hakkında hazırlanan ve yayınlanan belgeler ° Basılan bilgilendirme dokümanları
2005 - 2007	<ul style="list-style-type: none"> ° Konu hakkında yapılan çalışmaların raporları ° Ekip çalışması raporları
2006 - 2007	<ul style="list-style-type: none"> ° Özel ve devlet çiftliklerinde aşırı otlatmanın kontrol altına alınması için yasal çözüm önerisi
2006 - 2007	<ul style="list-style-type: none"> ° Tarım Bakanlığı'nca hazırlanan ve il teşkilatlarında uygulanmaya başlanan plan
2006 - 2007	<ul style="list-style-type: none"> ° Toyla uyumlu şekilde üretilen ürünlerin tüketimini öneren makaleler, popüler yazılar. ° Ürünler üzerindeki ekolojik etiketler. ° Tarım Şurası raporu.

Tablo 6/4
Toy Ulusal Eylem Planı faaliyetleri

Gabriel SIERRA

Toylarımıza sahip çıkmak için bulduğumuz ildeki toy alanlarını koruyalım.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Eylem Planı uygulaması

Eylem planında bazı faaliyetler büyük öncelik arz etmektedir. Bu faaliyetler aşağıda özetlenmiştir:

A- Toyun bulunduğu en önemli alanların korunması için gerekli temel faaliyetler:

- Toyun Türkiye'de en çok sayıda yaşadığı (ülke popülasyonunun yaklaşık 1/3'ü) Bulanık Ovası'nın acilen koruma altına alınması.
- Toyun bulunduğu ÖKA'larda sivil toplum kuruluşları, Tarım İşletme Müdürlükleri ve korunan alanların ilgi sahiplerinden oluşan ekiplerin oluşturulması.
- ÖKA olan Devlet Üretim Çiftlikleri ve Tarım İşletme arazilerinde toyun durumunun iyileştirilmesi.
- ÖKA'lardaki mera alanlarında toy popülasyonunun araştırılıp önceliği olan meralarda toy popülasyonunun geliştirilmesi.
- Toyun bulunduğu bilinen ve arazi çalışmaları doğrultusunda keşfedilecek tüm alanların, korunan alan olarak ilan edilmesinin değerlendirilmesi ve yönetim hedeflerinin belirtilmesi.
- Yeni toy ÖKA'larının ve nümayiş alanlarının belirlenmesi için ulusal çapta arazi çalışmasının organize edilmesi.

B- Toyun bulunduğu tüm alanlardaki durumunun iyileştirilmesi için gerekli temel faaliyetler:

- Toyun av yasağının ülke sathında etkin şekilde uygulanması.
- Aşırı otlatmayı önlemek için otlatma baskısının denetim altına alınması.
- Arazi çalışmaları ve çiftçilerden gelen raporlar sayesinde ana kur bölgelerinin bulunduğu yörelerdeki üreyen dişilerin dağılımının sınırlarını belirlemek.
- Farklı tarımsal faaliyetler yapılan toy alanlarında, tarım faaliyetleri ile toyun yaşam döngüsü arasındaki ilişki hakkında bilimsel çalışmaların yürütülmesi.
- Yerel ölçekte ilgi sahibi analizinin yapılması ve belirlenen gruplara yönelik toy ve yaşam alanı hakkındaki bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, koruma faaliyetlerine aktif katılımın sağlanması.
- Günümüzdeki tarım politikası ve uygulamalarının toyun yaşam alanına etkilerinin anlaşılması ve gelecekteki yaşam alanı kaybının engellenmesi için uygun değişikliklerin yapılması.

Toy kuşunun korunması için bulunduğu alanların korunması ve bu alanlardaki durumunun iyileştirilmesi gerekmektedir.

Harita 6
Toy popülasyonu barındıran illerdeki yerel katılım ile eylem planının uygulanması daha kolay olacaktır (ölçeksizdir).

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Ekler

E.1

Toy Ulusal Eylem Planı çalıştay katılımcıları ve çalıştay fotoğrafları

E.2

Yarı çorak ve çorak bölgelerdeki çölleşme sürecinin oluşumu ve aşamaları

E.3

Toy hakkındaki bilgi kaynakları

Franz Josef KOVACS

Toylar doğayla uyumlu kalkınmanın sembolüdür.

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

Toy Ulusal Eylem Planı Çalıştay Katılımcıları

15-16 Aralık 2003 tarihinde Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ortaklığıyla gerçekleştirilen Toy Ulusal Eylem Planı Çalıştay'ına katılım sağlayan kişiler ve kurumlar büyük bir özveriyle çalışmışlardır.

İlk gün toy hakkında bilgilendirici sunumlar yapıldı. Sunumların ardından toy kuşunun karşılaştığı tehditler ve arasındaki ilişkileri gösteren problem ağacı oluşturuldu. Problem ağacındaki sorunlar, grup çalışması yapılarak detaylı bir şekilde incelendi. Her grup, ilgili problemlerin çözümü için birer faaliyetler bütünü oluşturdu.

Gabriel SIERRA

Uygar ÖZESMI

Çalıştay katılımcıları ile problem ağacı üzerinde çalışmalar yapıldı.

İkinci gün, gruplar tarafından oluşturulan faaliyetler bütünü diğer gruplara sunumu gerçekleştirildi. Gruplar oluşturdukları faaliyetler bütünü sunarken, diğer gruplardaki kişilerle birlikte faaliyetlerin önceliklendirilmesini ve zaman planını oluşturdu.

İki günlük çalıştay süresince toplanan veriler Doğa Derneği ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından değerlendirilip Eylem Planı formatında tekrar tüm katılımcılara yorumları için gönderildi. Gelen yorumlar ışığında Toy Ulusal Eylem Planı oluşturuldu.

Uygar ÖZESMI

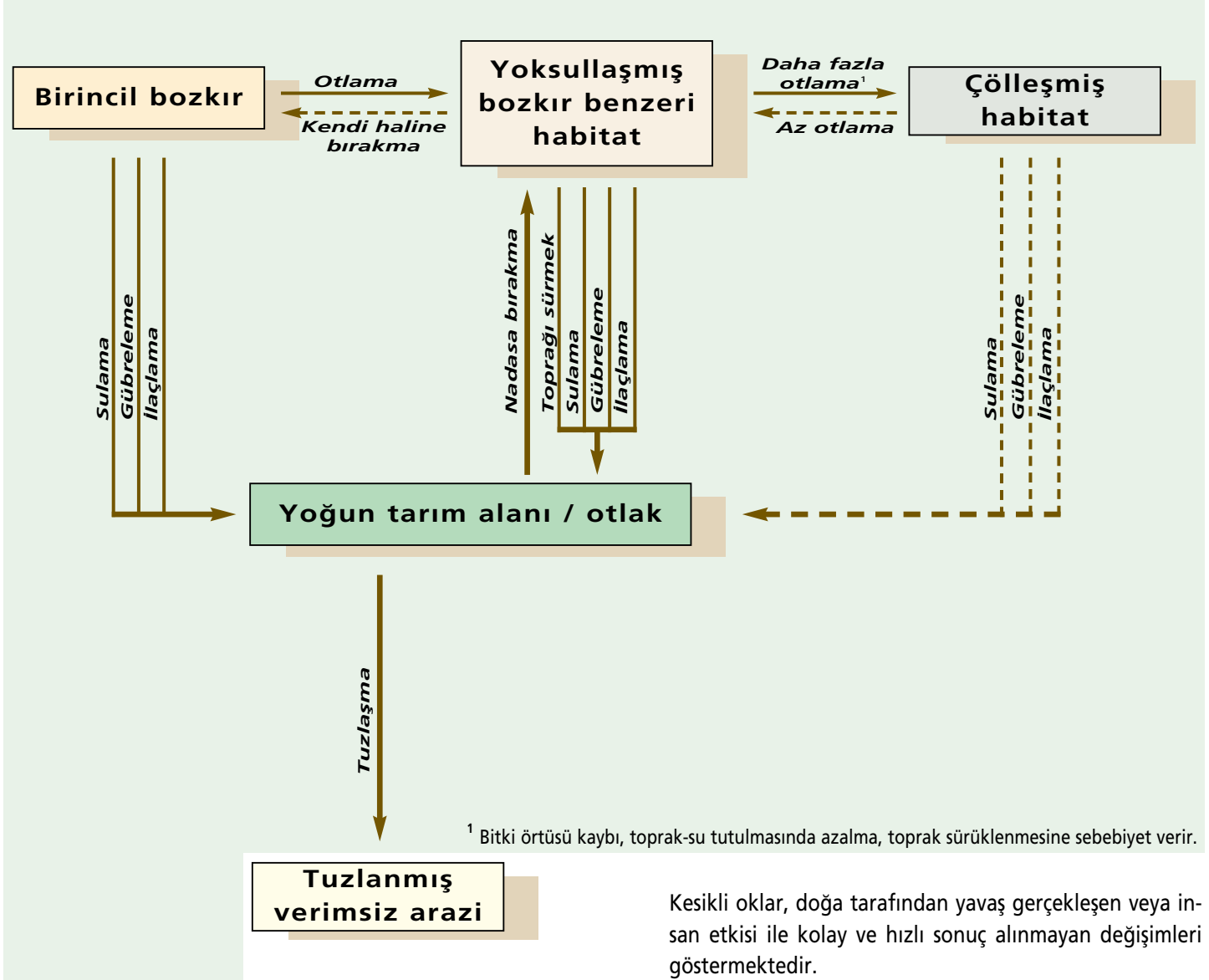
Katılımcılar belirlenen problemlere göre toyun korunması için gerekli hedefleri belirlediler.

Toy Ulusal Eylem Planı Çalıştayı'na katılım sağlayan kişilerin ve kurumlarının isimleri aşağıdaki listede verilmiştir. Liste, katılımcıların çalıştay başlangıcında verdiği bilgiler ışığında, isimlerinin alfabetik sıraya göre sıralanması ile oluşturulmuştur.

İSİM	KURUM
A. Macit Aktuğ	Kütahya Çevre ve Orman İl Müdürlüğü
Adnan Horan	T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
Ahmet Selçuk Özen	Dumlupınar Üniversitesi
Ayşe Könte	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Bahtiyar Kurt	Doğa Derneği
Burcu Meltem Arık	Doğa Derneği
Damla Beton	Doğa Derneği
Fazilet Üker	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kuş Gözlem Topluluğu
Fırat Yalçın	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Fikret Kaya	Muş Çevre ve Orman İl Müdürlüğü
Gökmen Yalçın	Doğa Derneği
Gülen Malkoç	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma Dairesi
Güneşin Aydemir	Doğa Derneği
Güven Eken	BirdLife International
Hasan Arıkan	T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
Hasan Emir	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Hasan Kara	Aksaray Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü
Hasan Saday	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Hayati Binboğa	Eskişehir Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü
İlhami Kiziroğlu	Avcılık ve Atıcılık Federasyonu – Hacettepe Üniversitesi
İskender Yıldırım	Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Leyla Akdağ	Özel Çevre Koruma Müdürlüğü Aksaray Bölge Müdürlüğü
M. Serhan Göksu	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
M. Sadık Oturanç	Konya Tarım İl Müdürlüğü
Metin Aksaz	İbrahim Aksaz Yaban Hayatını Koruma Derneği
Metin Sertoğlu	Avcılar ve Atıcılar Derneği
Musa Çelik	Konya Çevre ve Orman İl Müdürlüğü
Mustafa Akıncioğlu	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Mustafa Bektaş	Kırsal Çevre Derneği
Naim Çetinkaya	Jandarma Genel Komutanlığı
Nermin Anul	DSİ Genel Müdürlüğü
Nuri Özbağdatlı	Doğa Derneği
Okan Can	Kuş Araştırmaları Derneği
Ortaç Onmuş	Ege Doğal Yaşamı Koruma Derneği
Ozan Çekiç	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Özcan Yumruktay	Özel Çevre Koruma Kurumu Aksaray Bölge Müdürlüğü
Özgür Demirtola	Özel Çevre Koruma Kurumu Aksaray Bölge Müdürlüğü
Resul Akova	Van Çevre ve Orman İl Müdürlüğü
Sancar Barış	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sibel Mete	Özel Çevre Koruma Kurumu
Sühendan Karauz	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Szabolcs Nagy	BirdLife International
Taner Hatipoğlu	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Turgut Çelikkol	TEMA
Uygar Özemesi	Erciyes Üniversitesi
Victor Ananias	Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği
Yaşar Türkleş	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Yarı çorak ve çorak bölgelerdeki çölleşme sürecinin oluşumu ve aşamaları

Doğal tuzcu bozkırlarda yapılan yanlış tarım faaliyetleri toprağı verimsizleştirir (solda, doğal tuzcul bitki örtüsü; sağda, verimsiz tarım arazisi).

Toy hakkındaki bilgi kaynakları

- <http://europa.eu.int/comm/environment/nature/directive/birdactionplan/otistarda.htm>
- <http://www.proyectoavutarda.org/indexing.htm>
- <http://www.birdlife.info/saps/sapDetails.asp?sid=2760>
- <http://www.euronet.nl/users/icu12235/konya/konya.htm>
- <http://www.osme.org/sand221/bust.html?>
- <http://www.osme.org/sand232/gbust.html?>
- <http://www.rdb.or.id/detailbird.php?id=38>
- <http://www.eeconet.org/greatbustards/bustardsmain.html>
- <http://europa.eu.int/comm/environment/nature/directive/birdspriority.htm>
- http://www.birdlife.net/datazone/search/species_search.html?
- http://www.birdlife.net/action/science/species/esap/esap_explan.html
- <http://www.ctfc.es/symposium/indexeng.htm>
- www.dogadernegi.org
- www.sifiryokolus.org

Kısaltmalar Terminoloji

BWP: Birds of Western Palearctic – Uluslar arası Kuşları Koruma Kurumu tarafından oluşturulan ve tüm batı Palearctik bölgesinin kuşlarını içeren doküman.

Biyom: Bir bölgenin sahip olduğu iklimsel özellikler ve karakteristik bitki örtüsü tarafından şekillendirilen yaşam birliklerinin bütünüdür. Sahra - Ön Asya Yarıçöl biyomu ve Avrupa - Asya Bozkır biyomu, Türkiye'nin sahip olduğu 5 farklı biyomdan ikisidir.

CITES: Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslar arası Ticaretine İlişkin Sözleşme.

Dışsal Koşullar: Projenin etki alanı dışında olan, ancak projenin başarısını etkileyen koşullardır.

DKMPGM: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Doğrulama Kaynakları: Herhangi bir hedefin gerçekleşip gerçekleşmediğini anlamamıza yardımcı olan parametrelerin (göstergelerin) bulunabileceği somut belgelerdir.

DSİ: Devlet Su İşleri

Göstergeler: Herhangi bir hedefin gerçekleşip gerçekleşmediğini anlamamıza yardımcı olan parametrelerdir.

Hedefler: Projenin yönünü belirleyen en üst seviyedeki uzun dönemli hedefe göre çok daha iyi, net tanımlanmış, ulaşılabilir bir hedeftir.

IUCN: Dünya Doğayı Koruma Birliği

JGK: Jandarma Genel Komutanlığı

Koruma – Kullanma dengesi: Belli bir coğrafi alanda yaşayan insanların gereksinimlerini, doğal süreçlere zarar vermeden sağlamasıdır.

Nümayiş alanı: Toyların erkek ve dişi bireylerinin birlikte toplanarak eş seçmenin yapıldığı alanlar. Bilimsel terminolojide lek alanı olarak da kullanılmaktadır.

ÖDA: Önemli Doğa Alanı

ÖKA: Önemli Kuş Alanı

Popülasyon: Bir canlı türünün belli bir coğrafi sınır içerisinde barındırdığı birey sayısı.

Predasyon: Yabani bir canlı türünün doğal yollarla başka bir yabani canlı türü tarafından avlanması.

RSPB: Royal Society for the Protection of Birds – İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği

Sonuçlar: Proje süresi içinde ulaşılabilecek kısa dönem hedeflerdir.

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

Üreme başarısı: Kuşlarda yuvada bulunan yumurta sayısı ile palazlanan yavru sayısının oranı.

Yaşam döngüsü: Bir canlı türünün neslini devam ettirebilmek için belli zamanlarda yapmak zorunda olduğu faaliyetler bütünü.

Kaynakça

- AEWA dokümanları. AEWA Uluslar arası Tür Eylem Planları Formatı, 25 – 27 Eylül 2002 Almanya.
- Avrupa Komisyonu, 1996. Avrupa Toy (*Otis tarda*) Eylem Planı.
- Baris YS. 1991. Conservation problems of steppic avifauna in Turkey. Pp.93–96 in P. D. Goriup, L. A. Batten and J. A. Norton, eds. The conservation of lowland dry grassland birds in Europe. Peterborough, U.K.: Joint Nature Conservation Committee.
- BirdLife International, 2000. Threatened Birds of the World. Cambridge.
- Cramp S, Simmons K. E. L. 1980. Birds of the West Palearctic.
- Eken G, Magnin G. 2000. A Preliminary Biodiversity Atlas of the Konya Basin, Central Turkey, Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, Türkiye.
- Goriup P. Species of European Conservation Concern.
- Gürkan Z, Bekir S, Özbağdatlı N. 2003. Toy Koruma Projesi, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırma Raporu 2003., Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, Türkiye.
- Heunks CE, Eken G, Kurt B. 2001. Distribution and Current Status of Great Bustard (*Otis tarda*) in the Konya Basin, Central Turkey.
- Kasperek M. 1989. Status and Distribution of the Great Bustard and the Little Bustard in Turkey.
- Kılıç DT, Eken G. 2004. Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları – 2004 Güncellemesi. Doğa Derneği, Ankara, Türkiye.
- KuşBank Veritabanı, Doğa Derneği, Erciyes Üniversitesi, Royal Society for the Protection of Birds, BirdLife International. www.kusbank.org.
- Lane SJ, and Alonso JC. 2001. Status and extinction probabilities of great bustard (*Otis tarda*) leks in Andalucía, southern Spain. Biodiversity and Conservation 00: 1-18.
- Morales MB. and Martin CA. 2002. The great bustard *Otis tarda* L. BWP Update 4: 217-232.
- Schaffer N, Gallo-Orsi, U. 2001. European Union Action Plans for eight priority bird species. BirdLife International on behalf of the European Commission.
- Sıfır Yok Oluş internet sitesi, Doğa Derneği, Atlas Dergisi, www.sifiryokolus.org.
- Tarımsal Politikalar ve Yapısal Düzenlemeler Özel İhtisas Komisyonu Raporu. 2000. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
- Tucker GM, Heath MF. 1994. Birds in Europe: Their Conservation Status, BirdLife Conservation Series 6, Cambridge, BirdLife International.
- Tucker GM, Evans MI. 1997. Habitats for birds in Europe: a conservation strategy for the wider environment. Cambridge, U.K.: BirdLife International (BirdLife Conservation Series no.6)
- Turkey Bird Report 1966-67, Ornithological Society of Turkey.
- Turkey Bird Report 1968-69, Ornithological Society of Turkey.
- Turkey Bird Report 1970-73, Ornithological Society of Turkey.
- Turkey Bird Report 1974-75, Ornithological Society of Turkey.
- Turkey Bird Report 1976-81, Ornithological Society of Turkey.
- Türkiye Tarımında Sürdürülebilir Kısa Orta ve Uzun Dönem Stratejileri. Ocak 1999. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.
- Yarar M, Magnin G. 1997. Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları. Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, Türkiye.
- YeşilAtlas, DBR Yayıncılık, Sayı 5, 2002.
- YeşilAtlas, DBR Yayıncılık, Sayı 6, 2003.
- Welch H. 2003. South East Anatolia Biodiversity Research Project – (draft) Outline Report with full recommendations. DHKD (Doğal Hayatı Koruma Derneği), İstanbul, Türkiye.

TOY ALANLARI TEHDİT BİLGİ FORMU

Formu dolduran

Ad-Soyad :

E-posta :

Adres :

Telefon :

Alanın Adı :

il-İlçe :

Köy(ler) :

Söz konusu alanda yapılacak olan yatırımın/faaliyetin özellikleri:

Yatırımın/Faaliyetin adı

Kapasitesi

Kim tarafından yapılıyor?

Kaç yıl içerisinde hizmete girecek?

Özelliği (Ne üretecek, ne gibi atıkları alacak, vb.)

Yatırım/Faaliyet için yapılacak olan ÇED prosedürü ne aşamada?

Yapılacak yatırımın/Faaliyetin olası tehditleri neler olabilir?

Faaliyet hakkında kimden daha çok bilgi alınabilir?

Ad-Soyad :

Adres :

Telefon :

TOY ALANLARI TEHDİT BİLGİ FORMU

Alanın mülkiyet ve planlaması:

Alan mülkiyeti aşağıdakilerden hangisidir?

- Hazine Orman Özel Orman Belediye Mücavir alanı Özel arazi
 Diğer: _____

Alanın Belediye ya da Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılmış bir (imar, çevre düzeni planları) planı var mı? Varsa ne zaman yapmışlar?

Alan bu planlarda nasıl tanımlanmış?

- Spor tesis alanı Tabii niteliği korunacak alan Organize sanayi bölgesi
 Rekreasyon alanı Diğer: _____

Alanın statüsü:

Alanın herhangi bir koruma statüsü var mı?

- Milli Park Özel Çevre Koruma alanı Sit Alanı
 Diğer: _____

Alanın başka herhangi bir statüsü var mı?

- Turizm Yatırım Alanı Sanayi Yatırım Alanı Mera Tarım Alanı
 Diğer: _____

Alanın doğal yapısı ve tehditler:

Alanın daha önce yapılmış bir biyolojik çeşitlilik ve /veya doğal kaynaklarla ilgili yapılmış bir çalışma var mı? Var ise belirtiniz.

Alanın çevresinde halihazırda başka ne gibi tehditler var?

Bu formda istenen tüm bilgileri doldurmak zorunda değilsiniz. Bilmediklerinizi boş bırakınız. Ancak ne kadar çok ve doğru bilgi verebilerseniz olası tehdit hakkındaki resmi yazışmalar o kadar hızlı ve verimli bir şekilde ilerleyecektir.

Teşekkür ederiz.

Lütfen bu formu aşağıdaki adrese gönderiniz.

PK 640 • 06445 Yenişehir - Ankara
 Tel: (312) 418 49 54 • Faks: (312) 418 47 36
 E-posta: dogadernegi@kustr.org

UFKUMUZ

İnsanın; bütün varlıklara ve ekolojik bütüne saygı duyduğu, varoluşunun doğa üzerindeki etkisini bilerek yaşadığı ve sonucunda, doğanın korunmasına bile gerek kalmayan bir yaşam tarzı geliştirdiği bir dünyaya ulaşmak.

GÖREVİMİZ

Doğa Derneği, başta kuşlar olmak üzere nesli tehlike altında olan türlerin, Önemli Kuş Alanları ve Önemli Doğa Alanları'nın ve bu alanlar arasındaki geçiş bölgelerinin korunması için:

- Eğitim ve kapasite geliştirme çalışmaları yapar
- Kampanya ve benzeri iletişim etkinlikleri yürüterek doğa korumanın tabanını genişletmeye çalışır
- Bilimsel araştırmalar yaparak sonuçlarını yayar
- Yerinde ve doğrudan koruma çalışmaları yürütür
- Bunu yaparken, çalıştığı yerin insanlarıyla birlikte hareket eder ve buradaki yaşam kalitesinin artırılmasını doğa korumayla bir bütün olarak ele alır
- Yerel, ulusal ve uluslar arası ölçeklerde deneyim değişimi ve işbirliği ağlarını geliştirir.

İletişim Adresi:

Doğa Derneği PK: 640 • 06445
Yenişehir-Ankara/Türkiye
Tel : +90 312 418 49 54
Faks : +90 312 418 47 36
E-posta: dogaderneği@kustr.org
www.dogaderneği.org
www.sifiryokolus.org
www.kustr.org www.kusbank.org

GÖREVİMİZ

- Millî parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve yeterli mesire yerlerinin ayrılması, korunması, plânlanması, düzenlenmesi, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi, işletilmesi ve işlettilmesi ile ilgili işleri yürütmek.
- 9.8.1983 tarihli ve 2873 sayılı Millî Parklar Kanunu ile verilen görevleri yapmak ve yaptırmak.
- Yaban hayatı ve kara av kaynakları ile orman içi su kaynakları, dere, göl, gölet ve sulak alanların ve hassas bölgelerin korunması, geliştirilmesi, kara avcılığının düzenlenmesi, av kaynaklarının işletilmesi ve kontrolü ile ilgili her türlü etüt, envanter, plânlama, projelendirme, uygulama ve izlemeye ilişkin iş ve işlemleri yapmak ve yaptırmak, bu hizmetlerle ilgili tesisleri kurmak ve kurdurmak.
- Kara avcılığını düzenleyen mevzuat ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- Uluslararası koruma sözleşmeleri ile belirlenen yörelerdeki koruma ve kullanma esaslarını çevre mevzuatı dikkate alınarak tespit etmek ve yeni düzenlemeler yapmak.
- Uluslararası sözleşme ile koruma altına alınan, canlı türleri (flora, fauna) ile alanların korunması konusunda tedbirler almak, ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak.
- Hayvanların korunmasına yönelik çalışmaları, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde yapmak, yaptırmak, bu konuda yürütülen faaliyetleri desteklemek, denetlemek ve denetlenmesini sağlamak.
- Ülkenin bitki ve hayvan türü genlerinin muhafazası ve iyileştirilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- Çevrenin korunması ile ilgili hedef, ilke ve amaçlar ile stratejiler belirlemek, bunların uygulanmasını izlemek ve koordine etmek.
- Bakanlık Makamınca verilen benzeri görevleri yapmak

İletişim Adresi:

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı
Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Gazi Tesisleri 11 No.'lu bina. Söğütluçeşme-Ankara/Türkiye
Tel: + 90 312 212 63 00 • Faks: + 90 312 222 51 40
www.milliparklar.gov.tr

Toylar doğayla uyumlu kalkınmanın sembolüdür.

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Katkılarından dolayı
Hollanda Tarım, Doğa ve Gıda Kalite Bakanlığı,
Uluslar Arası Kuşları Koruma Kurumu ve
İngiltere Kraliyet Kuşları Koruma Derneği'ne teşekkür ederiz.

DoğaDerneği

www.dogaderneği.org

www.milliparklar.gov.tr

SIFIR YOK OLUŞ
www.sifiryokolus.org

TÜRKİYE'nin TOYLARI ÇİFTÇİYE EMANET

